

3093

40

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ԶՐՈՒՅՑԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ
ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԵՏ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

3k33

Ը-47

ԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ «ԶԱԿԿՆԻԳԱ»

★

1927

★

1928 N334
U
U22498

3K33

Ը-47

14 JUN 2005

20 NOV 2009

Պետկառնիկ բոլոր յերկրների, միացե՛ր.

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ԶՐՈՒՅՑԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ
ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ

(1927թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՆ)

ՔԱՐԳՄ. ԽՍԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ Ա. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ «ԶԱԿԿՆԻԳԱ»

ԹԻՖԼԻՍ—1927

05.04.22

3093

Беседа тов. Сталина
с первой американской
рабочей делегацией.
Пер. под ред. А. Вартаняна
«З А К К Н И Г А»

Լ,
ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ
ՅԵՎ
ԸՆԿ.-ՍՏԱԼԻՆԻ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐԸ

59827-66

Թիֆլիս, Ժ.Տ.Գ.Խ. Պոլիգրաֆարենտի 4-դ տպ., Պուշկ. փող № 3
Գրառեպ. № 1686. Տիրում 1500.

ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՅԵԿ

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐԸ

Առաջին հարց: Ի՞նչ նոր սկզբունքներ
գործնականապես ավելացրին մարքսիզմին Լենինն
ու կոմկուսակցութեանը: Արդյոք ճիշտ կլինի
ասել, թե Լենինը հավատում էր «հեղափոխական
ստեղծագործող ուժին», մինչդեռ Մարքսն ավելի
հակված էր սպասելու, վոր անտեսական ուժերի
զարգացումը ամենաբարձր (կուլմինացիոն) աս-
տիճանին հասնի:

Պատասխան.— Յեւ կարծում եմ, Լենինը, «վոչ
մի նոր սկզբունք» չի «ավելացրել» մարքսիզմին, ինչպես
նաեւ Լենինը չի վերացրել մարքսիզմի «հին» սկզբունք-
ներից և վնչ մեկը:

Լենինը յեղել և է ֆուտ և Մարքսի ու Ենգելսի
ամենահավատարիմ և հետևողական աշակերտը, վոր
ամբողջովին ու լիովին հիմնվում էր մարքսիզմի սկզբ-
ունքների վրա: Սակայն Լենինը Մարքսի ու Ենգելսի
ուսմունքի միայն սոսի կատարողը չէր: Նա միևնույն
ժամանակ նաեւ Մարքսի ու Ենգելսի ուսմունքի շարու-
նակողն էր: Ի՞նչ և նշանակում այդ: Դա նշանակում է,

թե Մարքսի, Ենգելսի ուսմունքը առաջ տանելով, դասակարգային պայքարի նոր պայմաններում Լենինը մարքսիզմի գանձարանը մտցրեց նոր բան, համեմատած այն բոլորի հետ, ինչ ավել էյին Մարքսն ու Ենգելսը, համեմատած այն բոլորի հետ, ինչ կարող եր տրվել մինչ-իմպերիալիստական կապիտալիզմի շրջանում, և այն ել մարքսիզմի գանձարանը Լենինի կողմից մտցրած այդ նորը ամբողջովին ու լիովին հիմնովում է Մարքսի և Ենգելսի տված սկզբունքների վրա: Հենց այս մտքով ել ասվում և մեղանում, թե լենինիզմը իմպերիալիզմի և պրոլետական հեղափոխությունների զարաշրջանի մարքսիզմն է: Ահա մի քանի հարցեր, վորոնց շրջանում Լենինը տվել և նոր բան, ավելի զարգացնելով Մարքսի ուսմունքը:

Առաջին, մոնոպոլիստական (մենաշնորհյալ) կապիտալիզմի ու իմպերիալիզմի, վորպես կապիտալիզմի նոր փուլի, հարցը: Մարքսն ու Ենգելսը ապրում էյին մինչ-մոնոպոլիստական կապիտալիզմի տիրապետություն շրջանում, կապիտալիզմի սահուն եվոլյուցիացման և նրա՝ վողջ յերկրագնդում «խաղաղ» տարածման շրջանում: Այդ հին փուլը վերջացավ XIX-րդ դարու վերջերին և XX-րդ դարու սկզբներին, յերբ Մարքսն ու Ենգելսը արգեն կենդանի չէին: Հասկանալի յե, վոր Մարքսն ու Ենգելսը կարող էյին միայն գլխի ընկնել կապիտալիզմի զարգացման այն նոր պայմանների նկատմամբ, վորոնք վրա հասան կապիտալիզմի նոր փուլի հետ, մի փուլի, վորը յեկավ փոխարինելու հին փուլին, իմպերիալիստական, մոնոպոլիստական զարգացման փուլի հետ, յերբ կապիտա-

լիզմի սահուն եվոլյուցիացումը փոխվեց կապիտալիզմի թռիչքած, կատաստրոֆային զարգացմամբ, յերբ կապիտալիզմի անհամաչափ զարգացումն ու հակասությունները հանդես յեկան առանձին թափով, յերբ սոստան և կապիտալի արտահանություն շուկայի համար մղվող կռիվը՝ զարգացման խիստ անհամաչափություն պայմաններում՝ անխուսափելի դարձրեց պարբերական իմպերիալիստական պատերազմները՝ աշխարհն ու ազդեցություն շրջանները պարբերաբար վերաբաժանելու համար: Լենինի մատուցած ծառայությունը, հետևապես Լենինի մտցրած նորը այստեղ այն է, վոր նա տվեց իմպերիալիզմի, վորպես կապիտալիզմի վերջին փուլի, հիմնավորված մարքսիստական վերլուծումն, բաց անկեով նրա խոցերը և նրա անխուսափելի կործանման պայմանները: Այդ վերլուծությունը, թե իմպերիալիզմի պայմաններում սոցիալիզմի հաղթանակը հնարավոր է՝ առանձին, առանձին վերցրած կապիտալիստական յերկրներում:

Յերկրորդ, պրոլետարիատի գիկտատուութայի հարցը: Պրոլետարիատի գիկտատուութայի հիմնական գաղափարը, վորպես պրոլետարիատի քաղաքական տիրապետություն և վորպես կապիտալի իշխանությունը բռնի կերպով տապալելու մեթոդ, տվին Մարքսն ու Ենգելսը: Այս բնագավառում Լենինի տված նորն այն է, վոր ա) նա հայտաբերեց խորհրդային իշխանությունը, վորպես պրոլետարիատի գիկտատուութայի պետական ձև, ոգտագործելով դրա համար Պարիզի Կոմմունայի և ուստական հեղափոխությունից վոր նա բաց արավ պրոլետարիատի գիկտատուութայի

Ֆորմուլայի փակադձերը, աչքի առաջ ունենալով պրո-
լետարիատի դաշնակիցների խնդիրը, բնորոշելով պրո-
լետարիատի գիկտատուրան, վորպես առանձին ձև պրո-
լետարիատի դասակարգային միության վոչ-պրոլետա-
րական դասակարգերի (գյուղացիությունը և ալյն) շա-
հագործվող մասսաների հետ. պրոլետարիատի, վոր հան-
դիսանում է ղեկավար և՛ վոչ-պրոլետարական մաս-
սաների, վորոնք ղեկավարվող են. գ) նա առանձ-
նապես շեշտեց այն փաստը, թե պրոլետարիատի
գիկտատուրան հանդիսանում է դասակարգային հաստ-
րակության մեջ գեմոկրատիայի բարձրագույն տիպը,
պրոլետարական գեմոկրատիայի ձևը, վորն արտահայ-
տում է մեծամասնության (շահագործվողների) շահերը,
վորպես հակակշիռ կապիտալիստական գեմոկրատիայի,
վորն արտահայտում է փոքրամասնության (շահագոր-
ծողների) շահերը:

Յ երբ որդ, սոցիալիզմի հաջող շինարա-
րության ձևերի ու միջոցների հարցը՝ պրո-
լետարիատի գիկտատուրայի ժամանակա-
շրջանում, կապիտալիզմից գեպի սոցիա-
լիզմն անցնելու ժամանակաշրջանում, կա-
պիտալիստական պետությունների ու շր-
ջապատված յերկրում: Մարքսն ու Ենգելսը պրո-
լետարիատի գիկտատուրայի ժամանակաշրջանին նա-
յում ելին, վորպես ավելի կամ քիչ տեղի հեղափոխա-
կան բաղաձայնություն և քաղաքացիական կռիվներով լի մի
ժամանակաշրջանի վորի բնթացում պրոլետարիատը
գտնվելով իշխանության գլուխը՝ ձեռք է առնում տն-
տեսական, քաղաքական, կուլտուրական և կադմա-
կերպչական բնույթ ունեցող միջոցներ, վորոնք ան-

հրաժեշտ են՝ կապիտալիստական հին հասարակության
փոխարեն՝ առանց դասակարգերի, առանց պետության,
սոցիալիստական նոր հասարակություն ստեղծելու հա-
մար: Լենինը ամբողջապես կանգնած էր Մարքսի և
Ենգելսի այս հիմնական սկզբունքների վրա: Այդ բնա-
գավառում Լենինի նորը այն է, վոր նա ա) իմպե-
րիալիստական պետություններով շրջապատված պրո-
լետարիատի գիկտատուրայի յերկրում սոցիալիստա-
կան հասարակության լրիվ կառուցման հնարավորու-
թյունը հիմնավորեց պայմանով, վոր այդ յերկրը չը-
խնդրվի շրջապատող կապիտալիստական պետություն-
ների ռազմական միջամտությամբ. բ) նա կոնկրետ
կերպով նշեց տնտեսական քաղաքականության ուղի-
ները («Տնտեսական նոր քաղաքականություն»), վորոնց
ուղեմիջամբ պրոլետարիատը իր ձեռքին ունենալով
տնտեսական հրամայող բարձրունքները (արդյունա-
գործությունը, հողը, տրանսպորտը, բանկերը և այլն),
շաղկապում է սոցիալիզացիայի յինթարկված ինդուս-
տրիան գյուղատնտեսության հետ («Ինդուստրիայի
ամիչկան գյուղացիական տնտեսության հետ») և ալյպի-
սով ժողովրդական վոլջ տնտեսությունը առնում գեպի
սոցիալիզմ. գ) նա գծեց գյուղացիական հիմնական մաս-
սաներին ռատիձանարար սոցիալիստական շինարա-
րության հունին մոտեցնելու ու նրա մեջ մտցնելու
կոնկրետ ուղիները՝ կոոպերացիայի միջոցով, վոր
պրոլետարիատի գիկտատուրայի ձեռքում դառնում է
մի ամենախոշոր միջոց՝ գյուղացիական մանր տնտե-
սությունը վերակառուցելու և սոցիալիզմի վոգով վե-
րադաստիարակելու գյուղացիության հիմնական դանդ-
վածներին:

Չորրորդ, պրոլետարիատի գերիշխանության (հեղեմոնիայի) հարցը հեղափոխության մեջ, ամեն մի ժողովրդական հեղափոխության՝ լինի նա հեղափոխութիւնը՝ ընդդէմ ցարիզմի, թե հեղափոխութիւնն ընդդէմ կապիտալիզմի: Մարքսը և Ենդելսը ավելեւն պրոլետարական գերիշխանութիւնը հիմնականում ուրվագծերը միայն: Լենինի մտքում նորը աշխուղայն է, վոր նա այդ ուրվագծերը զարգացրեց ու վերածեց պրոլետարիատի գերիշխանության հոյակապ մի սխեմայի, քաղաքի և գյուղի աշխատավոր մասսաներին պրոլետարիատի կողմից ղեկավարելու հոյակապ սխեմայի՝ միջ միայն ցարիզմը և կապիտալիզմը տապալելու գործում, այլև սոցիալիստական շինարարության գործում՝ պրոլետարիատի գերիշխանութիւնը որով:

Հայտնի չէ, վոր պրոլետարիատի գերիշխանության գաղափարը՝ շնորհիվ Լենինի և նրա կուսակցութեան՝ վարպետներն կիրառեց Ռուսաստանում: Ի միջի այլոց, սրանով և բացատրվում այն փաստը, վոր Ռուսաստանում հեղափոխութիւնը հանձնեց իշխանութիւնը պրոլետարիատի ձեռքը: Առաջներում սովորաբար այսպէս էր լինում. բանվորները հեղափոխության ժամանակ կռվում էին պատանհներին վրա, նրանք էին արշուն թափում, նրանք էին տապալում հինը, իսկ իշխանութիւնը անցնում էր բուրժուաներին ձեռքը, վորոնք հետո շահագործում և հարստահարում էին բանվորներին: Այդպէս և յեղեղ Անգլիայում և Ֆրանսիայում: Այդպէս յեղավ և Գերմանիայում: Մեզ մոտ՝ Ռուսաստանում՝ գործն այլ ընթացք ստացավ: Մեզ մոտ բանվորները հեղափոխության լուկ

հարվածով ուժը չեղան: Լինելով հեղափոխության հարվածով ուժը, ուստի պրոլետարիատը միեւնոյն ժամանակ աշխատեց գտնաւ քաղաքի և գյուղի բոլոր շահագործվող պանգվածներին գերիշխողն ու քաղաքական ղեկավարը, իր շուրջը համախմբելով, խլելով նրանց բուրժուազիայից և քաղաքականապէս մեկուսացնելով բուրժուազիային: Յեւ վառնալով շահագործվող մասսաներին գերիշխողը, ուստի պրոլետարիատը ամբողջ ժամանակ կռվեց, վորպէսզի խլէ իշխանութիւնը և սգտագործէ այն իր սեփական շահերի համար՝ ընդդէմ բուրժուազիայի և կապիտալիզմի: Հենց դրանով էլ բացատրվում է այն, վոր հեղափոխության յուրաքանչյուր հզոր յիւլույթը Ռուսաստանում, թէ 1905-ի հոկտեմբերին և թէ 1917-ի փետրվարին, հանգես բերեց բանվորական պատգամավորների Սորհուրդները, վորպէս իշխանութեան նոր ապարատի սաղմեր, վորոնք կոչված էին ճնշելու բուրժուազիային, վորպէս հակակշիռ բուրժուական պարլամենտի, իշխանութեան հին ապարատի, վոր կոչված էր ճնշելու պրոլետարիատին: Բուրժուազիան յերկու անգամ փորձեց մեղանում վերականգնել բուրժուական պարլամենտը և վերջ տալ Սորհուրդներին—1917 թ. ոգոստոսին, «նախապարլամենտի» որերին, բոլշեիկների կողմից իշխանութիւնը գրավելուց զեռ առաջ և 1918 թ. հունվարին «հիմնադիր ժողովի» որերին՝ պրոլետարիատի կողմից իշխանութիւնը գրավելուց հետո, և ամեն անգամ էլ պարտութիւն կրեց: Խնչձ: Վորովհետեւ բուրժուազիան արդեն քաղաքականապէս մեկուսացված էր, և աշխատավորների միլիոնավոր մասսաները պրոլետարիատին համարում էին հեղափոխութեան միակ ղեկավարը, իսկ

Սորհուրդները արդեն փորձվել և ստուգվել էյին մաս-
սաների կողմից, փորպես իրենց բանվորական իշխանու-
թյունը, վորը բուրժուական պարլամենտով փոխարի-
նելը կնշանակել պրոլետարիատի համար իքնասպանու-
թյուն գործել: Այդ պատճառով ևլ զարմանալի չէ, վոր
բուրժուական պարլամենտարիզմը չպատվաստվեց մեկ
մաս: Ահա թե ինչն է հեղափոխությունը Ռուսաստանում
հանձնեց իշխանությունը պրոլետարիատին: Ահա հե-
ղափոխության մեջ պրոլետարիատի գերիշխանության
լենինյան սխեման իրագործման արդյունքները:

Հ ի ն գ ե ռ ո Ր Ղ, ա զ գ ա յ ի ն-գ ա ղ ու թ ա յ ի ն
հ ա Ր Ե Ր: Մարքսը և Ենգելսը իրենց ժամանակին վեր-
լուծելով Իրլանդիայի, Հնդկաստանի և Չինաստանի,
Կենտրոնական Յեվրոպայի յերկրների, Լիհտալանի
և Հունգարիայի անցքերը, ամին հիմնական-յե-
լակիտ գաղափարները ազգային-գաղութային հարցի
վերաբերմամբ: Լենինը յուր աշխատությունների մեջ
հիմնվել և այդ գաղափարների վրա: Այդ բնագավա-
ռում Լենինի աված նորը այն և, վոր նա ա) ամփո-
փեց այդ գաղափարները և վերածեց իմպերիալիզմի
դարաշրջանի ազգային-գաղութային հեղափոխություն-
ների մասին յեղած հայացքների մի հոյակապ սխեմ-
ան: Բ) ազգային-գաղութային հարցը կապեց իմպերիա-
լիզմի տապալման հարցի հետ, հայտարարեց ազգա-
յին-գաղութային հարցը միջազգային պրոլետարա-
կան հեղափոխության ընդհանուր հարցի բաղկացու-
ցիչ մի մասը:

Վ ե Ր Ջ ա պ ե ս՝ պ Ր Ո Ւ Ե տ ա Ր ի ա տ ի կ ու ս ա կ-
ց ու թ յ ա ն հ ա Ր Ե Ր: Մարքսը և Ենգելսը ամին կու-
սակցությանը վերաբերող հիմնական ուրվագծերը, վոր-

պես պրոլետարիատի առաջապահ ջոկատի, առանց վո-
րի (կուսակցության)՝ պրոլետարիատը չի կարող ձեռք
բերել իր ազատագրությունը՝ վնչ իշխանությունը
գրավելու և վնչ ևլ կապիտալիստական հասարակություն
վերափոխելու իմաստով: Լենինի մտցրած նորը այս
բնագավառում այն և, վոր նա զարգացրեց այդ ուր-
վագծերը՝ համաձայն պրոլետարիատի կողի նոր պայ-
մանների իմպերիալիզմի ժամանակաշրջանում, ապա-
ցուցելով, վոր ա) կուսակցությունը պրոլետարիատի
զստակարգային կազմակերպության բարձրագույն ձևն
և, համեմատած նրա կազմակերպության այլ ձևերի
հետ (պրոֆսիտությունների, կոոպերացիայի, պետական
կազմակերպության), վորոնց աշխատանքը կոչված և
նա ընդհանրացնելու և ղեկավարելու. Բ) վոր պրոլե-
տարիատի ղեկատուության կարելի չէ իրականացնել
միայն կուսակցության միջոցով, վորպես նրա առաջ-
նորդող ուժի. Գ) վոր պրոլետարիատի ղեկատուության
կարող և լրիվ լինել միայն այն դեպքում, յերբ նրան
ղեկավարում և մեկ կուսակցություն,—կոմունիստ-
ների կուսակցությունը,—վորը չի բաժանում և չպետք
և բաժանի իշխանությունը ուրիշ կուսակցությունների
հետ. Դ) վոր առանց յերկաթյա զիսցիալլինայի՝ կու-
սակցության մեջ չեն կարող իրականացվել պրոլետա-
րիատի ղեկատուության խնդիրները՝ ձնշելու շահագոր-
ծողներին և վերակառուցելու գաղափարային հասա-
րակությունը, վորպես սոցիալիստական հասարակու-
թյուն: Ահա հիմնական գծերով այն նորը, վոր իր աշ-
խատությունների մեջ ամել և Լենինը, կոնկրետացնե-
լով և առաջ տանելով Մարքսի ուսմունքը իմպերիա-
լիզմի շրջանում՝ պրոլետարիատի պայքարի նոր պայ-
մանների համեմատ:

Այդ պատճառով ել մեղանում տուում են, թե լենինիզմը խմբերիալիզմի ու պրոլետարական հեղափոխությունների դարաշրջանի մարքսիզմն է: Սրանից արդեն պարզ է, Վոր լենինիզմը Վոչ կարելի չե բաժանել մարքսիզմից, Վոչ ել՝ ևս առավել՝ հակադրել մարքսիզմին:

Պատվիրակության հարցի մեջ ասված է այնուհետև. «Արդյոք ճիշտ կլինի ասել, թե լենինը հավատում էր «հեղափոխության ստեղծագործող ուժին», մինչդեռ Մարքսն ավելի հակված էր սոցիալիզմ, Վոր տնտեսական ուժերի դարգացումը ամենաբարձր աստիճանին հասնի»: Յես կարծում եմ՝ միանգամայն սխալ կլինեք այդպես ասելը: Յես կարծում եմ, Վոր ամեն ժողովրդական հեղափոխություն, յեթե նա հիրավի ժողովրդական հեղափոխություն է, հանդիսանում է «ըստեղծագործող հեղափոխություն», Վորովհետև նա ջարդում է հին իրավակարգը և ստեղծում, առաջացնում է նորը: Իհարկե, ստեղծագործական Վոչինչ չի կարող լինել, թող ներվի ասել, այնպիսի «հեղափոխությունների» մեջ, Վորպիսիք ասելի յեն ունենում, ասենք, Ալբանիայում մի ցեղի մյուսի դեմ հարուցած խաղալիքային «ապստամբությունների» ձևով: Սակայն նման խաղալիքային «ապստամբությունները» յերբեք մարքսիստների կողմից հեղափոխություն չեն համարվել: Պարզ է, Վոր խոսքը այդպիսի ապստամբությունների մասին չե, այլ իսկական մասսայական ժողովրդական հեղափոխության, Վոր ճնշված դասակարգերին բարձրացնում է ճնշող դասակարգերի դեմ: Իսկ այդ տեսակ հեղափոխությունը չի կարող չլինել «ստեղծագործող»: Մարքսն ու լենինը այդպիսի և միմիայն

այդպիսի հեղափոխության կողմնակից էին: Ընդ սմին հասկանալի յե, Վոր այդպիսի հեղափոխությունը չի կարող առաջ գալ ամեն պայմաններում, Վոր նա կարող է բռնկվել միայն տնտեսական ու քաղաքական կարգերի Վորոշ բարենպաստ պայմաններում:

Յեք կրորդ հարց: Կարելի՞ յե արդյոք ասել, թե կոմկոմսը վերահսկողություն է կատարում կառավարության վրա:

Պատասխան: Բոլորը կախված է նրանից, թե ինչպես պետք է հասկանալ վերահսկողությունը. կապիտալիստական յերկրներում վերահսկողությունը հասկացվում է մի քիչ յուրահատուկ ձևով: Յես գիտեմ, Վոր մի շարք կապիտալիստական կառավարություններ յենթարկվում են վերահսկողության խոշորագույն բանկերի կողմից, չնայած դեմոկրատական պարլամենտների գոյությանը այդ յերկրներում: Պարլամենտները հավատացնում են, թե իրենք են վերահսկողության յենթարկում կառավարությունը: Իսկ իրականում կոնտրոլ է գալիս, Վոր խոշոր ֆինանսական կոնսորցիումներն են նախորոշում կառավարությունների կազմը և կոնտրոլի յենթարկում նրանց գործողությունները: Ո՞ւմ հայտնի չե արդյոք, Վոր կապիտալիստական պետություններից և Վոչ մեկում չի կարող կաբինետ կազմվել՝ հակառակ ֆինանսական խոշոր տուղերի կամքի. բավական է միայն գործ դնել ֆինանսական մի ճնշում, Վորպեսպի շժամ մինիստրները թոչեն իրենց պաշտոններից: Դա յե կառավարությունների վրա ունեցած բանկերի իրական վերահսկողությունը՝ հակառակ պարլամենտների յերևակայական

վերահսկողություն: Յեթե խոսքն այդ տեսակ վերահսկողություն մասին և, այդ դեպքում յես պետք և հայտարարեմ, վոր մեզանում անհրեական չի յե «գրամի պարկի» վերահսկողությունը կառավարության վրա և միանգամայն անհնարին և դա, թեկուզ այն պատճառով, վոր բանկերը մեզանում վաղուց ազգայնացված են, իսկ «գրամի պարկերը» դուրս են շարժված իՍՏՄ-ից:

Գուցե պատգամավորությունն ուզում եր հարցնել վոչ թե վերահսկողություն, այլ կառավարության վերաբերմամբ կուսակցության ունեցած ղեկավարության մասին: Յեթե պատգամավորությունն ուզում եր այդ մասին հարցնել, այն ժամանակ յես կասեմ՝ այն, մեզանում կուսակցությունը ղեկավարում և կառավարությունը: Իսկ այդ ղեկավարությունը աջողվում և այն պատճառով, վոր կուսակցությունը վայելում և բանվորների ու աշխատավորության մեծամասնության վստահությունը առհասարակ և կուսակցությունն իրավունք ունի ղեկավարել կառավարությունը այդ մեծամասնության անունից: Ինչո՞ւ և արտահայտվում իՍՏՄ բանվորական կուսակցության, իՍՏՄ կոմունիստական կուսակցության ղեկավարությունը կառավարության նկատմամբ:

Նախ և առաջ նրանում, վոր մեր յերկրի պետական աշխատանքի հիմնական պաշտոններում կոմկուսը աշխատում և խորհուրդների ու նրանց համագումարների միջոցով անցկացնել իր թեկնածուներին, իր լավագույն աշխատողներին, վորոնք նվիրված են պրոլետարիատի գործին և պատրաստ են ծառայելու նրան

հավատով և ճշմարտություն: Դա կոմկուսին հաջողվում և մեծ մասամբ, վորովհետեւ բանվորներն ու գյուղացիները կուսակցությունը վստահություն են վերաբերվում: Յեվ սա պատահականություն չէ, վոր իշխանություն մարմինների ղեկավարները կոմունիստներն են հանդիսանում, և վոր նրանք՝ այդ ղեկավարները՝ յերկրում ահագին հեղինակություն են վայելում:

Յերկրորդ, նրանում, վոր կուսակցությունը ստուգում և վարչական մարմինների աշխատանքը, իշխանության մարմինների աշխատանքը, ուղղելով սխալներն ու թերությունները, վորպիսիք առհասարակ չեն կարող չլինել, սգնելով նրանց՝ անցկացնելու կառավարության վորոշումները և աշխատելով ապահովել նրանց՝ մասսաների աջակցությամբ, ըստ վորում վոչ մի կարեւոր վորոշում չեն ընդունում նրանք, առանց կուսակցության համապատասխան ցուցումների:

Յերրորդ, նրանում, վոր իշխանության այս կամ այն որդանների աշխատանքի ծրագրեր մշակելիս, լինի այդ արդյունագործության թե գյուղատնտեսության ընադավառում, կամ առեւտրի և կուլտուրական շինարարության ընադավառում, կուսակցությունն ընդհանուր ղեկավար ցուցումներ և տալիս, վորոնք վորոշում են այդ որդանների աշխատանքի ընույթը և ուղղությունը՝ ծրագրների գործադրության ժամանակամիջոցում:

Բուրժուական մամուլը սովորաբար դարմանք և արտահայտում կառավարության գործերի մեջ կուսակցության այդպիսի «միջամտություն» նկատմամբ: Սակայն այդ դարմանքը միանգամայն կեղծ և: Հայտնի չէ, վոր կապիտալիստական յերկրներում ճիշտ ունյ-

59827-66

պէս պետական գործերի մեջ խառնուում են բուրժուական կուսակցութեաններն ու ղեկավարում կառավարութեանը, ըստ վերում աշխտեղ ղեկավարութեանը կենտրոնանում և նեղ շրջանի մարդկանց ձեռքում, վորոնք այսպէս թե աշխատեալ կապիւմ են խոշոր բանկերի հետ, և վորոնք՝ դրա շնորհիւ՝ աշխատում են թաքցնել իրենց դերը: Ում հայտնի է, վոր Անգլիայի կամ սյլ կապիտալիստական յերկրների յուրաքանչյուր բուրժուական կուսակցութեան մեջ գոյութեան ունեն գաղտնի կարիներն են՝ բաղկացած մի քանի մարդկանցից, վորոնք կենտրոնացրել են իրենց ձեռքում ղեկավարութեանը: Հիշեցեք թեկուզ Լիւյզ Զորշի հայտնի ձառը լիբերալ կուսակցութեան «սովետային» կարիներն մասին: Այս բնագավառում խորհուրդների Յերկրի և կապիտալիստական յերկրների տարբերութեանն աշխ և, վոր ա) կապիտալիստական յերկրներում բուրժուական կուսակցութեանները ղեկավարում են պետութեանը հոգուտ բուրժուազիայի շահերի՝ ընդդէմ պրոլետարիատի, մինչդեռ խՍՀՄ մեջ կոմկուսը ղեկավարում և պետութեանը հոգուտ պրոլետարիատի շահերի՝ ընդդէմ բուրժուազիայի, և բ) աշխ, վոր բուրժուական կուսակցութեանները թաքցնում են ժողովրդից իրենց ղեկավար դերը, դիմելով կասկածելի գաղտնի կարիներների ոգնութեան, մինչդեռ մեղանում կոմկուսը կարիք էի ղգում վն մի գաղտնի կարիներն Նա դատաւարում և գաղտնի կարիներների քաղաքականութեանն ու պրաքտիկան և բացահայտ կերպով հայտարարում ամբողջ յերկրին, թե ինքը վերցնում և պետութեան ղեկավարութեան պատասխանատւութեանը:

Պատվիրակները մեկը.— Նույն հիմունք-

ներսով և ղեկավարում արդյոք կուսակցութեանը պրոֆմիութեաններին:

Ստալին.— Հիմնականում՝ աշխ. ձեռնարկներ կուսակցութեանը էի կարող տալ պրոֆմիութեաններին վն մի ղերեկալով: Սակայն կուսակցութեանը ղերեկալիքներ և տալիս պրոֆմիութեաններում աշխատող կոմմունիստներին: Հայտնի է, վոր պրոֆմիութեանների մեջ կան կոմմունիստական ֆրակցիաներ աշխատեալ, ինչպէս խորհուրդների, կոոպերացիայի և այլ հիմնարկութեանների մեջ: Կոմմունիստական աշխ ֆրակցիաների պարտականութեանն և ձգտել՝ համոզելու միջոցով՝ պրոֆմիութեանների, խորհուրդների, կոոպերացիայի ուղղանների մեջ կայացնելու աշխատի վորոշումներ, վորոնք համապատասխան լինեն կուսակցութեան ղերեկալիքներին: Այդ նրանց հաջողութեան և համարյա բոլոր ղեկաքերում, վորովհետեւ կուսակցութեան ազգեցութեանը շատ մեծ և մասսաների վրա, և նա վայելում և նրանց ընդհանուր վստահութեանը: Այս միջոցով և ստեղծվում պրոլետարիատի բաղմազան կազմակերպութեանների գործողութեանների միասնականութեանը: Առանց դրան՝ բանվոր գասակարգի աշխ բոլոր կազմակերպութեանների աշխատանքները կստանային խառնիճազան և ցրուցան ընույթ:

Յերբուրդ հարց.— Քանի վոր Ռուսաստանում լիզալ և միայն մի կուսակցութեան, ինչից գիտեք, թե մասսաները համակրում են կոմմունիզմին:

Պատասխան.— Այդ ճիշտ և, վոր խՍՀՄ մեջ բուրժուական լիզալ կուսակցութեաններ չկան, վոր լիզալութեանից ոգավում և մեղանում միայն մի կուսակցութեան, բանվորների կուսակցութեանը, կոմմուն-

նխատեսելի կուսակցութիւնը: Սակայն մենք ունենք արդյոք միջոցներ և ուղիներ համոզվելու, վոր բան-վորներն մեծամասնութիւնը, աշխատավոր մասսաներն մեծամասնութիւնը, համակրում են կոմմունիստներին: Սուրբ, իհարկե, բանվորների և գյուղացիական մասսաներն մասին և, այլ վնչ նոր բուրժուազիայի, այլ վնչ հին շահագործող գաղաղարկների թափթփուկների մասին, վորոնց ջախջախել և պրոլետարիատը իր ժամանակին:

Այո, մենք հնարավորութիւն ունենք, միջոցներ և ուղիներ ունենք խմանալու՝ համակրում են կոմմունիստներին բանվորական և գյուղացիական մասսաները, թե՛ չեն համակրում: Վերցնենք մեր յերկրի կյանքի կարեւորագույն մոմենտները և տեսնենք, թե հիմք կո՞ն հաստատելու արդյոք, վոր մասսաներն իրոք համակրում են կոմմունիստներին: Նախ վերցնենք աշխարհի մի կարեւոր մոմենտ, ինչպես Հոկտեմբերյան հեղաշրջման ժամանակաշրջանը 1917 թ., յերբ կոմմունիստներն կուսակցութիւնը, հենց վորպես կուսակցութիւն, բացահայտ կոչ եր անում բանվորներին ու գյուղացիներին՝ տապալելու բուրժուազիայի իշխանութիւնը, և յերբ այդ կուսակցութիւնն ստացավ բանվորների, զինվորների և գյուղացիների խոշոր մեծամասնութիւնի աջակցութիւնը: Ի՞նչպիսի կացութիւն եր տիրում այն ժամանակ: Իշխանութիւն գլխիւ կանգնած էին սոցիալ-հեղափոխականները, ևս-երները և սոցիալ-դեմոկրատները (մենշևիկները), վորոնք բոլոր էլին կազմել բուրժուազիայի հետ: Կենտրոնում և տեղերում իշխանութիւնն ապարատը և 20 միլիոնանոց բանակի հրամանատարութիւնը գտնվում եր այդ կու-

սակցութիւններն ձեռքում, կառավարութիւնն ձեռքում, իսկ կոմմունիստներն կուսակցութիւնը գտնվում եր կիսալեզալ դրութիւն մեջ: Բոլոր յերկրների բուրժուաները գուշակում էին բոլշևիկներն կուսակցութիւնն անխուսափելի անկումը: Անտանտն ամբողջովին ու լիովին պաշտպանում եր Կերենսկու կառավարութիւնը: Բայց և այնպես կոմմունիստներն, բոլշևիկներն կուսակցութիւնը չեւր գաղաղարկում կոչ անել պրոլետարիատին՝ տապալելու այդ կառավարութիւնը և հաստատելու պրոլետարիատի դիկտատուրան. և ի՞նչ, թիկունքում ու ճակատում աշխատավորներն խոշոր մեծամասնութիւնը ամենավճռական կերպով պաշտպանեց բոլշևիկներն կուսակցութիւնը, տապալելեց Կերենսկու կառավարութիւնը և հաստատելեց պրոլետարիատի իշխանութիւնը: Ի՞նչպիսի պատահեց, վոր բոլշևիկները այն ժամանակ հաղթող դուրս յեկան, հակառակ բոլոր յերկրների բուրժուաների թշնամական գուշակութիւն, թե բոլշևիկներն կուսակցութիւնը կործանվելու յի: Այս հանգամանքն ապացույց չե՞ արդյոք, վոր աշխատավոր լայն մասսաները համակրում են բոլշևիկներն կուսակցութիւնը: Յես կարծում եմ՝ ապացույց և: Ահա ձեզ կոմմունիստներն կուսակցութիւնն բնակչութիւն լայն մասսաներն մեջ ունեցած հեղինակութիւն և ազդեցութիւնն առաջին ստուգումը:

Վերցնենք հետեյալ շրջանը, ռազմական միջամտութիւն շրջանը, քաքաքացիական պատերազմի շրջանը, յերբ անպիլական կապիտալիստները ոկկուպացիայի յենթարկեցին Ռուսաստանի հյուսիսը, Արիանդեկի և Մուրմանի ռայոնը, յերբ ամերիկյան, անգլիական, յապոնական և ֆրանսիական կապիտալիստ-

ները բռնադրավեցին Սիրիը, առաջ քաշելով Կոլչակին, և յերբ ֆրանսիական ու անգլիական կապիտալիստները Ռուսաստանի հարավը բռնադրավելու քայլեր արին, վահանի բարձրացնելով Դենիկինին և Վրանգելին: Սա Անտանտի և Ռուսաստանի հակահեղափոխական գեներալների պատերազմն էր Մոսկվայի կոմունիստական կառավարության դեմ, մեր հեղափոխության հոկտեմբերյան նվաճումների դեմ: Սա կոմունիստական և գյուղացիական լայն զանգվածների մեջ ուժի և կայունություն ամենամեծ ստուգման ժամանակաշրջանն էր: Յեւ լինի, միթե հայանի չե, վոր քաղաքացիական կռիւների հետեանքով բռնադրավորները դուրս չպըրտվեցին Ռուսաստանից, իսկ հակահեղափոխական գեներալները ջարդվեցին Կարմիր բանակի կողմից:

Յեւ ահա հենց այստեղ յերեան յեկավ, վոր պատերազմի բազմը վերջին հաշվով վճռում է վոչ թե տեխնիկայով, վորը առատորեն մատակարարվում էր Կոլչակին և Դենիկինին ԽՍՀՄ թշնամիների կողմից, այլ ճիշտ քաղաքականութեամբ, բնակչության միլիոնավոր մասսաների համակրութեամբ և աջակցութեամբ:

Պատահական էր արդյոք, վոր բոլշևիկները կուսակցութեանը հաղթող դուրս յեկավ: Ի հարկե, պատահական չէր: Այս հանգամանքը չի խոտում արդյոք այն մասին, թե կոմունիստների կուսակցութեանը մեզ մոտ վայելում է աշխատավորների լայն մասսաների համակրութեանը: Յեւ կարծում եմ, վոր խոտում է: Ահա ձեզ յերկրորդ ստուգումը ԽՍՀՄ կոմունիստական կուսակցութեան ուժի և կայունութեան:

Անցնենք այժմ ներկա ժամանակաշրջանին, յետ-

պատերազմյան շրջանին, յերբ առաջ յեկան խաղաղ շինարարութեան հարցերը, յերբ տնտեսական քայքայման շրջանին հաջորդեց ինդուստրիայի վերականգնման շրջանը, և վերջապէս մեր ժողովրդական տնտեսութեան վերակառուցման շրջանը՝ տեխնիկական նոր բաղադրի վրա: Ունենք այժմ միջոցներ և ուղիներ ըստուգելու համար կոմունիստական կուսակցութեան ուժն ու տոկունութեանը և վերոշխում աշխատավոր լայն մասսաների՝ դեպի այդ կուսակցութեանն ունեցած համակրութեան աստիճանը:

Յեւ կարծում եմ՝ ունենք: Վերցնենք նախ և առաջ պրոֆմիութեանները, վորոնք համախմբում են մոտ 10 միլիոն պրոլետարներ, և տեսնենք մեր պրոֆմիութեան ղեկավար մարմինների կազմը: Պատահական է, վոր բոլոր այդ մարմինների գլուխ են կանգնած կոմունիստները: Ի հարկե, պատահական չէ: Անմտութեան կլինեի մտածել, թե ԽՍՀՄ բանվորները անտարբեր են դեպի պրոֆմիութեանների ղեկավար մարմինները: ԽՍՀՄ բանվորները աճել և զստիարակվել են յերեք հեղափոխութեանների փոթորիկների մեջ: Նրանք սովորել են, ինչպէս վոչ վոր, ստուգել իրենց ղեկավարներին և դեն չարտել նրանց, յեթե նրանք չեն բավարարում պրոլետարիատի շահերը:

Մի ժամանակ մեր կուսակցութեան մեջ ամենաժողովրդական մարդը Պլեխանովն էր: Սակայն բանվորները վճռականորեն մեկուսացրին նրան, յերբ հաջորդեցին, վոր Պլեխանովը հեռանում է պրոլետարական գծից: Յեթե նման բանվորները արտահայտում են իրենց կատարյալ վստահութեանը կոմունիստներին՝ հանձնելով նրանց պատասխանատու պաշտոններ

պրոֆմիտություններն մեջ, այդ ուղղակի նշանակում է, թե կոմմունիստական կուսակցության ուշժը և սո-
կուլումությունը շատ մեծ է ՍՍՀՄ բանվորների մեջ: Ահա ձեզ ստուգում այն բանի, վոր բանվորների լայն
մասսաները անպայման համակրում են կոմմունիստա-
կան կուսակցության:

Վերցնենք խորհրդային վերջին ընտրություն-
ները: Խորհուրդները ընտրելու իրավունք ունի ՍՍՀՄ
վորջ չափահաս բնակչությունը, սկսած 18 տարեկա-
նից, առանց սեռի և ազգի խտրության, բացի բուր-
ժուական տարրերից, ուրիշի աշխատանքը շահագոր-
ծողներից և ընտրական իրավունքից զրկվածները: Սա
կազմում է մոտ 60 միլիոն ընտրող: Սրա խոշոր
մեծամասնությունը, ի հարկե, գյուղացիներ են: Այս
60 միլիոնից իրենց ընտրական իրավունքից զրկվում
են մոտ 51 տոկոսը, այսինքն ավելի քան 30 միլիոն
մարդ:

Այժմ նայեցեք մեր կենտրոնի և տեղերի խոր-
հուրդների որդանների ղեկավար կազմին: Կարելի՞ չե
արդյոք պատահական համարել այն փաստը, վոր ընտ-
րական ղեկավար տարրերի խոշոր մեծամասնությունը
կազմում են կոմմունիստները: Պարզ է, վոր սա պա-
տահական չի կարելի համարել: Այս փաստը չի՞ խո-
սում արդյոք այն մասին, թե կոմմունիստական կու-
սակցությունը վաշելում է գյուղացիական միլիոնա-
վոր մասսաների վստահությունը: Յես կարծում եմ,
վոր խոսում է:

Ահա ձեզ ելի մի ստուգում կոմմունիստական կու-
սակցության ուժի և տոկունության:

Վերցնենք կոմսոմոլը, վորը համալսմբում է մոտ

2 միլիոն լատվոր-գյուղացիական յերիտասարդու-
թյուն: Կարելի՞ չե արդյոք պատահական համարել այն
փաստը, վոր կոմյերիտմիտյան ընտրական ղեկավար
տարրերի մեծամասնությունը կազմում են կոմմու-
նիստները: Յես կարծում եմ, վոր չի կարելի պատա-
հականություն համարել: Ահա և մի այլ ստուգում
կոմմունիստական կուսակցության ուժի և հեղինա-
կության:

Վերջապես վերցնենք մեր անհամար կոնֆերանս-
ները, խորհրդակցությունները, պատգամավորական
ժողովները և այլն, վորոնք ընդգրկում են միլիոնա-
վոր աշխատավոր մասսաներ, տղամարդիկ, կանայք,
բանվորներ, բանվորուհիներ, գյուղացիներ և գեղջիկու-
հիներ՝ ՍՍՀՄ կազմի մեջ մանող բոլոր ազգություն-
ները:

Արևմուտքում յերբեմն հեգնում են այս խորհր-
դակցություններն ու կոնֆերանսները, ասելով, թե
ուսաները սիրում են առհասարակ խոսել: Մինչդեռ մեզ
համար այդ խորհրդակցությունները և կոնֆերանս-
ները խոշոր նշանակություն ունեն թե մասսաների
տրամադրությունը ստուգելու և թե մեր սխալները
յերեան հանելու և այդ սխալները վերացնելու համար
միջոցներ գտնելու տեսակետից, վորովհետև քիչ սխալ-
ներ չկան մեզ մոտ, մենք նրանց չենք թաքցնում և
կարծում ենք, թե սխալները հայտարերը և նրանց
ազնվորեն ուղղելը լավագույն միջոցներն են յերկրի
ղեկավարությունը բարելավելու համար: Նայեցեք այդ
խորհրդակցությունների և կոնֆերանսների հետադ-
րների ճառերին, նայեցեք այդ «պարզ մարդկանց»,
բանվորներին և գյուղացիներին զործնական զիտողու-

թյունները, նայեցեք նրանց վորոշումները և դուք կտեսնեք, թե ի՞նչքան խոշոր և կոմմունիստական կուսակցութեան ազդեցութեանը և հեղինակութեանը, դուք կտեսնեք, վոր այդ ազդեցութեանը և հեղինակութեանը կարող և նախանձել ամեն մի կուսակցութեան ամբողջ աշխարհում: Ահա ձեզ մի ստուգում ևս կոմմունիստական կուսակցութեան կայունութեան:

Սրանք են այն միջոցները և ուղիները, վոր հնարավորութեան են տալիս ստուգելու կոմմունիստական կուսակցութեան ուժն ու ազդեցութեանը ժողովրդական մասսաների մեջ:

Ահա թե վերահղից և ինձ հայտնի, վոր ԽՍՀՄ բանվորների և գյուղացիների լայն մասսաները համակրում են կոմմունիստական կուսակցութեան:

Չորրորդ հարց.—Յեթե անկուսակցական մի խմբակցութեան ֆրակցիա կազմեր և ընտրութեանների ժամանակ առաջարկեր իր թեկնածուները՝ կանգնած խորհրդային կառավարութեան պատֆորմի վրա, բայց միևնույն ժամանակ պահանջեր արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացումը, կկարողանային արդյոք նրանք ունենալ իրենց միջոցները և մղել քաղաքական ակտիվ կամպանիա:

Պատասխան.—Յեա կարծում եմ, վոր այդ հարցի մեջ կա անհաշտ հակասութեան: Անկարելի չէ պատկերացնել մի խմբակցութեան, վորը կանգնած լինի խորհրդային կառավարութեան պատֆորմի վրա և դրա հետ միասին պահանջի արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացումը: Ի՞նչու: Վորովհետև արտաքին առևտրի մենաշնորհը հանդիսանում և խորհրդ-

դային կառավարութեան անսասան հիմքերից (պլատֆորմաներից) մեկը, վորովհետև արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացումը պահանջող խմբակը չի կարող կանգնել խորհրդային կառավարութեան պաշտպանութեան տեսակետի վրա: Վորովհետև այդպիսի խմբակը կարող և լինել միայն այն խմբակը, վոր հենց թշնամի չէ ամբողջ խորհրդային հասարակարգին:

ԽՍՀՄ մեջ կան, ի հարկե, այնպիսի տարրեր, վորոնք պահանջում են վերացնել արտաքին առևտրի մենաշնորհը: Դրանք նեպոմաններն են, կուլակներն են և ջախջախված շահագործող դասակարգերի ֆապրդները: Սակայն այդ տարրերը կազմում են բնակչութեան չնչին փոքրամասնութեանը: Յեա կարծում եմ, վոր պատվիրակութեանն իր հարցի մեջ այդ տարրերի մասին և, վոր խումբ և: Իսկ յեթե խոսքը վերաբերում է բանվորներին և գյուղացիական աշխատավոր մասսաներին, այդ դեպքում յեա կասեմ, վոր արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացման պահանջը կարող եր միայն ծիծաղ հարուցել նրանց մեջ և առաջ բերել թշնամական վերաբերմունք:

Հիրավիճիչ կնշանակեր բանվորների համար արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացումը: Դա նրանց համար կնշանակեր՝ հրաժարվել յերկրի ինդուստրիալիզացիայից, նոր գործարաններ շինելուց և հին ֆաբրիկաներն ու գործարաններն ընդլայնելուց: Դա նրանց համար կնշանակեր՝ վողովել ԽՍՀՄ կապիտալիստական յերկրների աղբաքանդանքով և մեր ինդուստրիալիզացիայի վոչնչացումն՝ շնորհիվ նրա համեմատաբար յատաճացութեան, դա կնշանակեր՝ ավելացնել գործազուրկների թիվը, վատացնել բանվոր դասակար-

գի նյութական գրութիւնը և թուլացնել նրա տնտեսական ու քաղաքական գիրքերը: Վերջնական հաշիւով, դա կնշանակէր նեպոմանի և առհասարակ նոր բուրժուազիայի ուժեղացումն: ԽՍՀՄ պրոլետարիատը միթե կարող և այլպիսի ինքնապահպանութեան գիմեր: Պարզ և, վոր չի կարող: Իսկ արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացումը ի՞նչ կնշանակէր գյուղացիութեան աշխատավոր մասաների համար: Իսկ կնշանակէր՝ մեր ինքնուրույն յերկիրը դարձնել կիսագաղութային յերկիր և ազքատութեան մասնել գյուղացիական զանգվածները: Դա կընշանակէր վերադարձ դեպի «ազատ առևտրի» ան ուժիմը, վոր գոյութիւն ունէր Կոլչակի և Գենիկինի որոք, յերը հակահեղափոխական գեներալներին և «դաշնակիցներին» միացյալ ուժերը ամենայն ազատութեամբ կողոպտում ու թալանում էյին բազմամիլիոն գյուղացիութեանը: Վերջին հաշիւով դա կնշանակէր կուլակներին և շահագործող տարրերին ուժեղացումն գյուղում: Գյուղացիք բաժական շատ են զգացել այդ ուժիմի բարեքները Ուկրաինայում, Հուսիսային Կովկասում, Վոլգայի ափնում և Սիբիրում: Ի՞նչ հիմքեր ունենք կարծելու, թե գյուղացիք կկամենան նորից իրենց շինքը գնել այդ ծանր լծի տակ: Միթե պարզ չէ, վոր գյուղացիութեան մաստաները չեն կարող կադմսակից լինել արտաքին առևտրի մենաշնորհի վերացմանը:

Պատմիւր ա կ ն է ի յ մ է կ ը. — Պատմիրակուցութեան առաջ քաշեց արտաքին առևտրի մենաշնորհի և սրա վերացման կետը, համարելով այն իբրև մի կետ, վորի շուրջը կարող էր կազմակերպվել բնակչութեան միամբողջ խումը, յեթե ԽՍՀՄ մեջ չլինէր մի կուսակցութեան մենաշնորհը, լեզալութեան մենաշնորհը:

Ստալին. — Այդպիսով պատգամաւորութիւնը նորից վերագառնում է Կոմկուսի, իբրև ԽՍՀՄ մեջ միակ լեզալ կուսակցութեան, մենաշնորհին: Այդ հարցի կարճ պատասխանը յես արդեն ասի, յերը խոսում էյի բանվորական ու գյուղացիական բազմամիլիոն մաստաների՝ դեպի կոմկուսը տածած համակրանքի ստուգման մասին: Ինչ վերաբերում է բնակչութեան մյուս խավերին, այսինքն՝ կուլակներին, նեպոմաններին և ջախջախված շահագործող զասակարգերի մնացորդներին, պիտի ասեմ, վոր նրանք մեզանում իրավունք չունեն կազմակերպելու իրենց քաղաքական կազմակերպութեանները ճիշտ աշխատեալ, ինչպես իրավունք չունեն նաև ընտրութեաններին մասնակցելու: Պրոլետարիատը խից բուրժուազիայից վնչ միայն ֆարիկաները, գործարանները, բանկերը, յերկաթուղիները, հողերն ու հանքերը, այլև խից նրանից՝ իր քաղաքական կազմակերպութեաններն ունենալու իրավունքը, վորովհետև պրոլետարիատը չի ուզում, վոր բուրժուազիայի իշխանութիւնը վերականգնվի: Ըստ յերևուցիւն պատմիրակութեանը չի առարկում այն բանի դեմ, վոր ԽՍՀՄ պրոլետարիատը բուրժուազիայից խից նրա ֆարիկաները, գործարանները, հողը, յերկաթուղին, բանկերը և հանքերը (ծիծաղ): Սակայն պատմիրակութեանը, ինչպե՞ս թվում է ինձ, մի փոքր առարակուսում է այն առթիւ, վոր պրոլետարիատը զրանցով չի բաժականացել, այլ ավելի առաջ և գնացել՝ խլելով բուրժուազիայից նրա քաղաքական իրավունքները: Սա, իմ կարծիքով, այնքան էլ տրամաբանական չէ, ավելի ճիշտ՝ բոլորովին տրամաբանական չէ: Ի՞նչ հիման վրա պրոլետարիատից մեծահոգութեան են պա-

հանջում բուրժուազիայի նկատմամբ: Մի՞թե բուրժուազիան Արևմուտքում, իշխանության գլուխ կանգնած լինելով, թեկուզ ամենափոքր մեծահոգություն ցույց է տալիս բանվոր դասակարգի նկատմամբ: Մի՞թե նա ընդհատակյա գրության չի հասցրել բանվոր դասակարգի խսկական հեղափոխական կուսակցություններին: Ի՞նչ հիման վրա ՍԽՀՄ պրոլետարիատից մեծահոգություն են պահանջում զեպի իր դասակարգային թշնամին: Կարծում եմ, վոր տրամաբանությունը այլ բան է ասում: Նա, ով մտածում է բուրժուազիային իր քաղաքական իրավունքները վերադարձնելու մասին, նա յեթե ուզում է տրամաբանական լինել, պետք է, ավելի հեռու գնա և հարց գնի նաև՝ վերադարձնելու բուրժուազիային ֆաբրիկաները, գործարանները, յերկաթուղիներն ու բանկերը:

Պատվիրակները մեկը.— Պատվիրակության խնդիրներից մեկն էր պարզել, թե լ՛նչպես կարող են բանվոր դասակարգի ու գյուղացիության մեջ յեղած կարծիքները, կոմկուսի կարծիքներից տարբեր, իրենց որինական արտահայտությունը գտնել: Սխալ կլիներ խնդիրն այնպես հասկանալ, թե պատվիրակությունը հետաքրքրվում է բուրժուազիային քաղաքական իրավունքներ տալու հարցով և թե լ՛նչպես բուրժուազիան կարող է որինական արտահայտություն գտնել իր կարծիքներն արտահայտելու համար: Սուրբ վերաբերում է հենց նրան, թե լ՛նչպես կարող են բանվոր դասակարգի ու գյուղացիության մեջ յեղած կարծիքները, վորոնք տարբեր են կոմկուսի կարծիքներից, իրենց որինական արտահայտությունը գտնել:

Մյուս պատվիրակը.— Այդ տարբեր կարծիքները կարող կլինեյին իրենց արտահայտությունը գտնել բանվոր դասակարգի մասսայական կազմակերպություններում, պրոֆմիություններում և այլն:

Ստալին.— Շատ լավ, ուրեմն խոսքը վերաբերում է միջ թե բուրժուազիայի քաղաքական իրավունքների վերականգնմանը, այլ բանվոր դասակարգի ու գյուղացիության մեջ գոյություն ունեցող կարծիքների պայքարին: Արդյոք բանվորների և գյուղացիության աշխատավորական զանգվածների մեջ կարծիքների պայքար ներկայումս գոյություն ունի: Ձի կարող պատահել, վոր միլիոնավոր բանվորներն ու գյուղացիները միատեսակ մտածեյին, այդպիսի բան կյանքի մեջ չի պատահում: Նախ և առաջ մեծ տարբերություն կա բանվորների ու գյուղացիների միջև՝ ներանց տնտեսական գրության տեսակետից և այս կամ այն հարցի մասին նրանց ունեցած հայացքների տեսակետից: Յերկրորդ, գոյություն ունեն հայացքների վորոշ տարբերություններ հենց իրեն, բանվոր դասակարգի մեջ. դաստիարակության տարբերություն, հասակների ու խառնվածքների տարբերություն, տարբերություն հիմնական, հին բանվորների և գյուղից յեկած բանվորների միջև և այլն: Այս բոլորը բանվորների և գյուղացիության աշխատավորական զանգվածների մեջ կարծիքների կռիվ է առաջացնում, վորը իր լեզավ արտահայտությունն է ստանում արհեստակցական միությունների ժողովներում, կոոպերացիայում, խորհուրդների ընտրության ժամանակ և այլն: Սակայն այժմ, պրոլետարական դիկտատուրայի պայմաններում և անցյալում, Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից առաջ,

յեղով կարծիքները պայքարել միջև կա արմատական տարբերութիւն: Այն ժամանակ, անցյալում, կարծիքները պայքարը բանվորները ու աշխատավոր գյուղացիութեան մեջ կենտրոնացնում էր գլխավորապէս կալվածատերերին, ցարիզմն ու բուրժուազիային տապալելու և բուրժուական կարգերը ջախջախելու հարցերի շուրջը:

Բայց այժմ, պրոլետարիատի գլխատուրայի պայմաններում, կարծիքները պայքարը վոչ թե խորհրդային իշխանութեան և խորհրդային կարգերի տապալման շուրջն է տեղի ունենում, այլ խորհրդային իշխանութեան մարմինների և նրանց աշխատանքի բարելավման շուրջը: Այստեղ և ահա արմատական տարբերութիւնը: Վոչինչ զարմանալի բան չկա նրանում, վոր գոյութիւն ունեցող կարգերի հեղափոխական տապալման հարցի շուրջը տեղի ունեցող կարծիքների պայքարը հիմք տվեց անցյալում յերևան գալու մի քանի իրար հետ մրցող կուսակցութիւնների, բանվոր դասակարգի և գյուղացիութեան աշխատավոր զանգվածների ներսում: Այդ կուսակցութիւններն էին՝ բոլշևիկների կուսակցութիւնը, մենշևիկները ու ես-երների կուսակցութիւնները: Մ'յուս կողմից բոլորովին դժվար չէ հասկանալ, վոր կարծիքները պայքարը այժմ, պրոլետարիատի գլխատուրայի ժամանակ— վորի նպատակն է վոչ թե տապալել գոյութիւն ունեցող խորհրդային կարգերը, այլ նրանց բարելավումն ու ամրապնդումը,— բանվորների և գյուղի աշխատավոր զանգվածների մեջ մի քանի կուսակցութիւնների գոյութիւն ունենալու համար սնունդ չի տալիս: Ահա թե ինչո՞ւ սոսկ մի կուսակցութեան, կոմունիստական կուսակցութեան լեգալութիւնը, այդ կուսակցութեան

մենաշնորհը վոչ միայն առարկութիւններ չի առաջացնում բանվորների ու աշխատավոր գյուղացիների մեջ, այլ, ընդհակառակը, ընդունվում է վորպէս անհրաժեշտ և ցանկալի մի բան:

Մեր կուսակցութեան, իբրև յերկրում միակ լեգալ կուսակցութեան (կուսակցութեան մոնոպոլիան) գրութիւնը արհեստական և դիտավորյալ, մտածածին գրութիւն չի: Այդպիսի գրութիւնը չի կարող ադմինիստրատիվ մախինացիաներով ու արհեստական կերպով ստեղծվել: Մեր կուսակցութեան գրութիւնն առաջ յեկավ կյանքից և պատմականորեն կազմվեց իբրև հետևանք այն բանի, վոր ես-երների ու մենշևիկների կուսակցութիւնները վերջնականապէս սնանկացան և անհայտացան պատմական բեմից՝ մեր իրականութեան պայմաններում: Ի՞նչ էլին ես-երների և մենշևիկների կուսակցութիւններն անցյալում: Բուրժուական ազդեցութեան տարածողներ պրոլետարիատի վրա: Ինչո՞ւ էր պատվաստվում և պահվում այդ կուսակցութիւնների գոյութիւնը մինչև 1917 թվականի հոկտեմբերը: Բուրժուական դասակարգի և վերջապէս բուրժուական իշխանութեան գոյութեամբ: Մի՞թե պարզ չէ, վոր բուրժուազիայի անկումով պետք է անհայտանային նաև այդ կուսակցութիւնների գոյութեան հիմքերը: Իսկ ի՞նչ զարձան այդ կուսակցութիւնները 1917 թվականի հոկտեմբերից հետո: Նրանք զարձան կապիտալիզմը վերականգնելու և պրոլետարիատի իշխանութիւնը տապալելու կուսակցութիւններ: Մի՞թե պարզ չէ, վոր այդ կուսակցութիւնները պետք է կորցնեյին իրենց վտրի տակի հողը բանվորների և գյուղացիութեան աշխատավոր մասսաների մեջ:

Բանվոր դասակարգի վրա ազդեցութիւն պահելու համար միմիայն կռիւլը կոմունիստների կուսակցութեան և ես-երների ու մենշևիկների կուսակցութեան ներքին միջև նոր չի սկսվել: Նա սկիզբն է առնում տակաւին 1905 թվականից առաջ, յերբ հանդես յեկան առաջին մասսայական շարժումները Ռուսաստանում: 1903 թվականից մինչև 1917 թվականը հանդիսանում է մեր յերկրի բանվոր դասակարգի կարծիքների մեջ տիրող պայքարի ամենակատաղի շրջան—գա բոլշևիկները, ես-երների ու մենշևիկների միջև տիրող պայքարի կատաղի շրջանն է՝ հանուն բանվոր դասակարգի վրա ունենալիք ազդեցութեան: Այդ ժամանակաշրջանում ԽՍՀՄ բանվոր դասակարգն ապրեց յերեք հեղափոխութիւն: Այս հեղափոխութիւնների հրդեհի մեջ նա փորձում էր և ստուգում այդ կուսակցութեանները, նրանց պետքականութիւնը պրոլետարական հեղափոխութեան համար, նրանց պրոլետարական հեղափոխականութիւնը: Յեւ ահա 1917 թվականի հոկտեմբերյան որերին, յերբ պատմութիւնը տվեց անցյալ հեղափոխական պայքարի հաշիւհարդարը, յերբ պատմութիւնն իր կշեռքով տվեց բանվոր դասակարգի ներսում իրար հետ պայքարող կուսակցութեանների տեսակարար կշիռը, ԽՍՀՄ բանվոր դասակարգը վերջապես կատարեց իր ընտրութիւնը, կանգ առնելով կոմունիստական կուսակցութեան, իբրև միակ պրոլետարական կուսակցութեան վրա: Ինչպիսիք քաղաքներ, վոր բանվոր դասակարգն ընտրեց կոմունիստական կուսակցութիւնը: Միթե փաստ է, վոր բոլշևիկները Լենինգրադի խորհրդում, որինակ, 1917 թվականի ապրիլին կազմում էին չնչին փոքրա-

մասնութիւն: Միթե փաստ է, վոր ես-երները և մենշևիկներն այն ժամանակ խորհուրդներում կազմում էին ճնշող մեծամասնութիւն: Միթե փաստ է, վոր հոկտեմբերյան որերի սկզբին իշխանութեան ամբողջ ապարատը, հարկադրական բոլոր միջոցները գտնվում էին ես-երների ու մենշևիկների ձեռքին, վորոնք ըստ էին կազմել բուրժուազիայի հետ: Դա բացատրվում է այն հանգամանքով, վոր կոմկուսն այն ժամանակ կողմնակից էր պատերազմը վերջացնելուն և անմիջապէս դեմոկրատական խաղաղութիւն կնքելուն,—մինչդեռ ես-երները և մենշևիկները պաշտպանում էին «պատերազմ» մինչև հաղթական վախճան» լողունգը, այսինքն՝ ուղղում էին շարունակել իմպերիալիստական պատերազմը: Դա բացատրվում է ներանով, վոր կոմկուսն ուղղում էր, վոր տապալվի Կերենսկու կառավարութիւնը, տապալվի բուրժուազիայի իշխանութիւնը, ազգայնացման յենթարկվին ֆարրիկաները, գործարանները, բանկերը և յերկաթուղիները,—մինչդեռ ես-երների ու մենշևիկների կուսակցութեանները պայքարում էին Կերենսկու կառավարութեան համար և պաշտպանում էին ֆարրիկաների, գործարանների, բանկերի ու յերկաթուղիների նկատմամբ բուրժուազիայի ունեցած իրավունքները: Դա բացատրվում է նրանով, վոր կոմունիստների կուսակցութիւնն այն ժամանակ կողմնակից էր կաւււթատերերի հողը բռնագրավելուն հողուտ գյուղացիութեան, մինչդեռ ես-երների ու մենշևիկների կուսակցութեանները այդ հարցը յետաձգում էին մինչև Հիմնադիր ժողովը, վորի գումարումը նրանք նույնպէս յետաձգում էին անորոշ ժամանակով:

Ուրեմն, ի՞նչ կա զարմանալու, յեթե բանվորների և չքավոր գյուղացիության ընտրությունը վերջապես հանգեց կոմունիստական կուսակցությանը: Ի՞նչ կա զարմանալու, յեթե դեռանից հետո ես-երների ու մենշևիկների կուսակցություններն այնպես արագ ընկղմվեցին և իջան հատակը: Ահա թե ինչու կոմունիստական կուսակցությունը հասավ իշխանություն:

Հետագա շրջանը, 1917 թվականի հոկտեմբերից հետո յեկամ շրջանը, քաղաքացիական պատերազմների շրջանը, հանդիսացավ ես-երների ու մենշևիկների վերջնական վոչնչացման և բոլշևիկների կուսակցության վերջնական հաղթանակի շրջան: Մենշևիկներն ու ես-երները իրենք հեշտացրին այս ժամանակաշրջանում կոմկուսակցության հաղթանակը: Զարգված ու հասակը չպրտված հոկտեմբերյան հեղաշրջման ժամանակ, մենշևիկյան ու ես-երական կուսակցությունների բեկորներն սկսեցին կապեր ստեղծել կուլակների հակահեղափոխական ապստամբությունների հետ, բլոկ կազմեցին Կոլչակին ու Դենիկինին հետևողների հետ, Անտանտին ծառայություն գնացին և վերջնականապես թաղեցին իրենք իրենց բանվորների ու գյուղացիների աչքում: Այսպիսի մի պատկեր ստեղծվեց, վոր ես-երներն ու մենշևիկները, վորոնք բուրժուական հեղափոխականներից բուրժուական հակահեղափոխականների եյին վերածվել, ոգնում եյին Անտանտին՝ նոր, Խորհրդային Ռուսաստանը խեղդելու գործում, մինչդեռ բոլշևիկների կուսակցությունը, համախմբելով իր շուրջը բոլոր կենդանի ու հեղափոխական տարրերին, միշտ բանվորների ու գյուղացիների նորանոր խմբեր եր վտռեի հանում՝ սոցիալիս-

տական հայրենիքի պայքարի և Անտանտի դեմ կռիվ մղելու համար: Միանգամայն բնական և, վոր կոմունիստների այլ շրջանի հաղթությունը պետք ե բերեր, և հերավի բերեց, միայն ես-երների ու մենշևիկների լիակատար պարտությունը: Ի՞նչ կա այստեղ զարմանալու, յեթե այդ բոլորից հետո կոմունիստական կուսակցությունը վարձավ բանվոր դասակարգի և չքավոր գյուղացիության միակ կուսակցությունը:

Ահա թե ի՞նչպես առաջացավ մեղանում կոմկուսի, վորպես յերկրում յեղած միակ լեգալ կուսակցության, մենաշնորհը:

Գուք խոսում եք բանվորների ու գյուղացիության մեջ կարծիքների պայքարի մասին այժմ, պրոլետարիատի զիլտատուրայի պայմաններում: Յես արդեն ասացի, վոր կարծիքների այլ պայքարը կա ու կլինի, և առանց դրան անհնարին ե առաջադիմություն: Սակայն բանվորների մեջ կարծիքների պայքարը ներկա պայմաններում տարվում ե վոչ թե խորհրդային իրավակարգը տապալելու սկզբունքային հարցի շուրջը, այլ խորհուրդները բարելավելու գործնական հարցերի և խորհրդային մարմինների սխալներն ուղղելու սկզբունքների շուրջը, այլ կերպ ասած՝ խորհրդային իշխանությունն ամրապնդելու շուրջը: Ինքնին հասկանալի յե, վոր կարծիքների այդպիսի պայքարը միայն կարող ե ամրապնդել և կատարելագործել կոմունիստական կուսակցությունը: Ինքնին հասկանալի յե, վոր կարծիքների այդպիսի պայքարը միայն կարող ե ամրապնդել կոմկուսի մենաշնորհը: Միանգամայն հասկանալի յե, վոր կարծիքների այդպիսի պայքարը չի կարող անուղղ տալ մյուս կուսակցությունների կաղ-

մակերպութեան համար՝ բանվոր դասակարգի և աշխատավոր գյուղացիութեան ներսում:

Հին դերուրդ հարց. — Կարո՞ղ եք դուք հակիրճ կերպով հաղորդել մեզ հիմնական տարածայնութեանները ձեր և Տրոցկու միջև:

Պատասխան. — Ամենից առաջ պետք է ասեմ, վոր տարածայնութեանները Տրոցկու հետ անհատական բնույթ չեն կրում: Յեթե տարածայնութեանները անհատական բնույթ կրեյին, կուսակցութեանը մի ժամ անգամ չեր զբաղվի այդ գործով, վորովհետեւ նա չի սիրում, վոր առանձին մարդիկ դուրս ցցվեյին: Պարզ է, վոր խոսքը վերաբերում է կուսակցութեան մեջ գոյութեան ունեցող տարածայնութեաններին: Յեւ այսպեւ հասկացա այդ հարցը: Այո, այդ տարածայնութեանները գոյութեան ունեն կուսակցութեան մեջ:

Այդ տարածայնութեանների բնույթի մասին բավական մանրամասն պատմեցին վերջերս իրենց գեղուցումների մեջ ընկ. Ռիկովը Մոսկվայում և ընկ. Բուխարինը Լենինգրադում: Այդ գեղուցումները հրապարակված են: Այն բոլորին, ինչ ասված է այդ գեղուցումներում տարածայնութեանների մասին, վաղինչ ավելացնելու բան չունեմ: Յեթե դուք չունեք այդ վավերագրերը, կարող եմ ձեռք բերել ձեզ համար: (Պատվիրակութեանը հաղորդում է, վոր այդ վավերագրերը ինքն ունի):

Պատվիրակներին մեկը. — Մեր վերադարձից հետո մեզ պիտի հարցնեն այդ տարածայնութեանների մասին, սակայն մենք բոլոր փաստավորվածները չունենք: Որինակ մենք չունենք «83»-ի պլատֆորմը:

Ստալին. — Յեւ այդ պլատֆորմը չեմ ստորագրել. իրավունք չունեմ ուրիշի փաստավորվածների վերաբերմամբ կարգադրություն անել: (Ծիծաղ):

Վեցերուրդ հարց. — Կապիտալիստական յերկրներում արտադրութեան զարգացման համար հիմնական դրդիչ է հանդիսանում ոգուտ ստանալու հույսը: Այդ դրդիչն, իհարկե, համեմատական չափով բացակայում է ԽՍՀՄ մեջ: Ի՞նչն է փոխարինում նրան և այդ փոխարինումը ձեր կարծիքով, վերջապես է եֆֆեկտավոր: Կարո՞ղ եք արդյոք այդ փոխարինող գործոնը լինել մշտական:

Պատասխան. — Ծիշտ է, վոր կապիտալիստական տնտեսութեան հիմնական շարժիչը հանդիսանում է ոգուտ ստանալու սկզբունքը: Ծիշտ է նաեւ այն, վոր ոգուտ ստանալու տեսակետը վնչ նպատակ է, վնչ եւ շարժիչ մեր սոցիալիստական արդյունադարձութեան համար: Այդ դեպքում հապա ի՞նչն է հանդիսանում մեր ինդուստրիայի շարժիչը:

Ամենից առաջ այն հանգամանքը, վոր մեղանում ֆարրիկաներն ու գործարանները պատկանում են վնչ թե կապիտալիստներին, այլ ամբողջ ժողովրդին, և վոր ֆարրիկաներն ու գործարանները կառավարում են վնչ կապիտալիստների նշանակած մարդիկ, այլ բանվոր դասակարգի ներկայացուցիչները: Այն գիտակցութեանը, վոր բանվորներն աշխատում են վնչ թե կապիտալիստներին, այլ իրենց սեփական պետութեան և իրենց սեփական դասակարգի համար, հանդիսանում է մեր արդյունադարձութեան զարգացման ու կատարելագործման խոշոր շարժիչ ուժը: Պետք է շեշտեմ, վոր

մեղանում մեր ֆարրիկաների ու գործարանների զիրեկտորների ճնշող մեծամասնությունը կազմում են բանվորները, վորոնց նշանակում է ժողովրդական Տընտեսություն Գերագույն Սորհուրդը՝ պրոֆմիտիյունների համաձայնությամբ, ըստ վորում՝ միջ մի զիրեկտոր չի կարող մնալ իր պաշտոնում՝ հակառակ բանվորների համապատասխան պրոֆմիտիյունների կամբի:

Պետք է նկատել նաև, վոր յուրաքանչյուր ֆարրիկա կամ գործարան ունի բանվորների կողմից ընտրված իր ֆարրիկային կամ գործարանային կոմիտեն, վորը կոնտրոլի յե յենթարկում այդ ձեռնարկության վարչություն գործունեությունը: Վերջապես հարկավոր է ասել, վոր արդյունագործական յուրաքանչյուր ձեռնարկության մեջ կան բանվորներ՝ աշխատեցող՝ արտադրական խորհրդակցություններ, վորի մեջ մասնում են ձեռնարկության բոլոր բանվորները, վորոնք խորհրդակցության միջոցին ստուգում են ձեռնարկության զիրեկտորի ամբողջ աշխատանքը, քննում են գործարանի վարչության աշխատանքի պլանը, ցույց տալիս սխալներն ու թերությունները և հնարավորություն ունեն այդ պակասություններն ուղղելու պրոֆմիտիյունների, կուսակցության ու խորհրդային իշխանության որդանների միջոցով: Դժվար չէ հասկանալ, վոր այս բոլոր համագումարները հիմնովին փոխում են թե բանվորների գրությունը և թե ձեռնարկություններում տիրող կարգերը: Յեթե կապիտալիզմի իրավակարգում բանվորը գործարանի վրա նայում է վորպես բանտի վրա, ապա, խորհրդային իրավակարգում բանվորը ֆարրիկայի վրա արդեն չի նայում վորպես բանտի վրա, այլ ֆարրիկան ընդունում է

իրրե իր սրտին մոտիկ ու հարազատ գործ, վորի զարգացման և բարելավման հարցում հախազանց շահագրգռված է: Հազիվ թե կարիք լինի ապացուցելու, վոր բանվորների այդ նոր վերաբերմունքը դեպի ձեռնարկությունը, բանվորների դեպի ձեռնարկությունը տածած այդ մոտիկությունը զգացումը խոշոր շարժիչ են հանդիսանում մեր ամբողջ արդյունագործության համար: Այդ հանգամանքով պիտի բացատրել այն փաստը, վոր տեխնիկայի ու արտադրության ասպարիզում որեցոր աճում և բանվոր գյուտարարների թիվը:

Յերկրորդ, այն հանգամանքը, վոր մեղանում արդյունագործությունից ստացված յեկամուտները գնում են վնչ թե հարստացնելու մասնավոր անհատներին, այլ արդյունագործություն ալելի ևս ընդլայնելու, բանվոր դասակարգի նյութական ու կուլտուրական գրությունը բարելավելու, եժանացնելու բանվորներին ու գյուղացիներին անհրաժեշտ արդյունագործական ապրանքները, այսինքն նորից յեկամուտներով բարելավելու աշխատավոր մասսաների նյութական գրությունը: Կապիտալիստը չի կարող իր յեկամուտները դարձնել բանվոր դասակարգի բարեկեցությունը բարձրացնելու միջոց: Կապիտալիստն ապրում է իր ոգուտների համար, հակառակ դեպքում՝ նա չի կարող կապիտալիստ լինել: Նա ոգուտ է ստանում նրա համար, վորպեսզի այդ ոգուտը դարձնի հալելիլալ կապիտալ և տեղափոխե այն ալելի նվազ զարգացած ու կապիտալների կարիք ունեցող յերկրները՝ նոր ոգուտ և ալելի խոշոր ոգուտ ստանալու նպատակով: Այդ ձևով կապիտալները Հյուսիսային Ա-

մերիկայից հոսում են դեպի Չինաստան, Ինդոնեզիա, Հարավային Ամերիկա ու Յեկոպա, Ֆրանսիայից՝ դեպի Ֆրանսիական գաղութները, Անգլիայից՝ դեպի անգլիական գաղութները։ Մեզանում բոլորովին այլ և պատկերը, վարովհետև մենք գաղութային քաղաքականություն չենք վարում և չենք ընդունում։ Մեզանում արդյունագործությունից ստացված յեկամուսները մնում են յերկրում՝ արդյունագործության հետագա ընդլայնման, բանվորների դրությունը բարելավելու, ներքին շուկայի, զբանց թվում նաև գյուղացիական շուկայի տարողությունը բարձրացնելու, արդյունագործական ապրանքներն եփանացնելու համար։ Մեզանում արդյունագործությունից ստացված յեկամուսների տասը տոկոսը գործադրվում և բանվոր դասակարգի կենցաղը բարելավելու վրա։ Բանվորների զբամական աշխատավարձի 13 տոկոսը պետություն հաշվին գործադրվում և բանվոր դասակարգի ապահովագրության վրա (դա տարեկան կազմում և 800 միլիոն ուրբ. ավելի մի դոմար)։ Յեկամուսների մի վորոշ մասը (այժմ չեմ կարող ասել, թե՞ հատկապես վոր մասը) գործադրվում և բանվորների կուլտուրական կարիքների համար, նրանց արձակուրդների ծախսերի և ֆաբրիկային ու գործարանային ուսանողության ուսումնական պետքերի համար։ Այդ յեկամուսների բավական խոշոր մասը (եկի չեմ կարող այժմ ասել, թե՞ հատկապես վոր մասը) գործադրվում և բանվորների զբամական աշխատավարձը բարձրացնելու վրա։ Արդյունագործության յեկամուսների մնացած մասը գործադրվում և արդյունագործության հետագա ընդարձակման, գործարանների վերանորոգություն, նոր գործարաններ շինելու և, վերջապես, ար-

դյունագործական ապրանքներն եփանացնելու վրա։ Մեր ամբողջ արդյունագործություն համար այս հանդամանքների հակառակն արժեքն այն և, վոր ա) նրանք հեշտացնում են գյուղատնտեսությունը ինդուստրիային մոտեցնելու և քաղաքի ու գյուղի միջև յեղած հակադրությունները հարթելու գործը և բ) նըպաստում են ներքին՝ թե՞ քաղաքային և թե՞ գյուղական շուկայի տարողության լայնացմանը, ստեղծելով այդպիսով ինդուստրիայի հետագա ծավալման անընդհատ աճող բազա։

Վերջապես այն փաստը, վոր արդյունագործության ազդախոցումը հեշտացնում և ընդհանուր առմամբ՝ արդյունագործական ամբողջ անտեսությունը վորոշ պլանով վարելու գործը։ Մեր արդյունագործության այդ ստիմուլները՝ այդ շարժիչները կարող են արդյոք լինել մշտապես գործող ֆակտորներ։ Այն, նրանք կլինեն մշտական գործող ստիմուլներ ու շարժիչներ։ Վորքան ավելի վարզանա մեր ինդուստրիան, այնքան ավելի կաճի նաև այդ գործողների ույժն ու արժեքը։

Յ ո թ ն ե ր ո ր դ հ ա ր ց . — Խոչ աստիճան կարող և համագործակցել խՍՀՄ այլ յերկրների կապիտալիստական արդյունագործությանը։

Պ ա տ ա խ ա ն . — Ակներև և, վոր խոսքը վերաբերում և ժամանակավոր համաձայնություններին կապիտալիստական պետությունների հետ՝ արդյունագործության, առևտրի բնագավառներում, գույք և դիվանագիտական հարաբերություններին բնագավառում Յև կարծում եմ, վոր հակադիր յերկու սխառնակներն ներկայությունը — կապիտալիստական սխառնակ

և սոցիալիստական սխառեմները — չի բացասում նման համաձայնությունների հնարավորությունը: Յեւ կարծում եմ, վոր նման համաձայնություններ հնարավոր են և նպատակահարմար՝ խաղաղ զարգացման պայմաններում: Արտահանությունը և ներմուծումը ամենահարմար միջոցներն են նման համաձայնությունների համար: Մեզ հարկավոր է սարքավորում, գալուցների համար հում նյութ (որինակ բամբակ) և կիսամշակված նյութեր (մետաղային և այլն): Իսկ կապիտալիստները կարելի ունենա այդ ապրանքները սպառելու: Ահա ձեզ հող համաձայնությունների համար: Կապիտալիստներին պետք է նավթ, փայտ և հացամթերքներ, իսկ մեզ հարկավոր է ծախել այդ ապրանքները: Ահա մի հիմք ևս համաձայնությունների համար: Մեզ հարկավոր են վարկեր, իսկ կապիտալիստներին՝ լավ տոկոսներ այդ վարկերից: Ահա ձեզ ելի մի հիմք համաձայնությունների համար՝ արդեն վարկային գծով, ըստ վորում՝ հայտնի չէ, վոր խորհրդային սրգանները ամենաճշտապահ պարտք վճարողներն են:

Նույնը կարելի չէ ասել և զիմանադիտական բնագավառի մասին: Մենք վարում ենք խաղաղություն թաղաքականություն: Մենք պատրաստ ենք կապիտալիստական պետությունների հետ դաշինքներ կնքել՝ փոխադարձաբար իրար վրա չհարձակվելու մասին: Մենք վարում ենք խաղաղության քաղաքականություն և պատրաստ ենք համաձայնության գալ զինաթափություն վերաբերմամբ, նույնիսկ ամբողջովին վերացնել մշտական զորք ունենալը, վորի մասին մենք ամբողջ աշխարհին հայտնել ենք: Ձեռնովայի կոնֆերանսում: Ահա հող համաձայնության համար՝ զիմանադիտական բնագավառում:

Իսկ այդ համաձայնությունն սահմանները: Այդ սահմանները զրվում են յերկու սխառեմների հակադրությամբ, վորոնց միջև տեղի չի ունենում մրցում և կռիվ: Այս շրջանակներում, այս յերկու սխառեմների թուլությամբ շրջանակներում, միայն այդ շրջանակներում, համաձայնությունները լիովին հնարավոր են: Այդ մասին խոսում է Գերմանիայի, Իտալիայի, Յապոնիայի և ուրիշների հետ կնքած համաձայնությունների վործը:

Այդ համաձայնությունները պարզապես փորձեր են միայն, թե՞ կարող են ունենալ ավելի կամ նվազ տևական բնույթ: Դա միայն մեզնից կախված չէ: Դա կախված է նույնպես մեր կոնտրադեկտներից: Դա կախված է ընդհանուր կացությունից: Պատերազմը կարող է տալն ու վրա անել ամեն ինչ և ամեն տեսակ համաձայնություններ: Այդ կախված է, վերջապես, համաձայնության պայմաններից: Ստրկական պայմաններ մենք չենք կարող ընդունել: Մենք ունենք համաձայնություն Հարլիմանի հետ, վորը շահագործում է վրաստանի մարզանեցի հանքերը: Համաձայնությունը կնքված է 20 տարով: Ինչպես տեսնում եք, այնքան էլ կարճ ժամանակամիջոց չէ: Մենք ունենք համաձայնություն նույնպես Լենա-Գոլդֆելդս ընկերության հետ, վոր Սիբիրում փոսկու հանքերն է շահագործում: Համաձայնությունը կնքված է 30 տարով: Ավելի յերկարատև մի ժամանակամիջոց: Կա, վերջապես, համաձայնություն Յապոնիայի հետ՝ Սախալինի նավթահանքերի և ածխահանքերի շահագործման համար:

Մենք կուզենայինք, վոր այս համաձայնություններն ունենային ավելի կամ նվազ ամուր բնույթ: Դա

կախված է, ի հարկի, վոչ միայն մեղանից, այլ նաև մեր կոնստրուկտիվներից:

Ու լ ե ռ ո ղ հ ա ռ ց.—Վորոնք են Ռուսաստանի հիմնական տարրերու թյունները կապիտալիստական պետություններից՝ ազգային փոքրամասնությունների վերաբերմամբ յեղած քաղաքականության հարցում:

Պ ա տ ա խ ա ն.—Ըստ յերևույթին խոսքը վերաբերում է խՍՀՄ այն ազգություններին, վորոնք առաջ հարստահարվում էին ցարիզմի ու ռուսական հարստահարիչ դասակարգերի կողմից, և վորոնք չունեին իրենց պետականությունը: Հիմնական տարրերու թյունն այն է, վոր կապիտալիստական պետություններում գոյություն ունի ազգային ճնշում և ազգային ստրկացում, իսկ մեղանում՝ խՍՀՄ մեջ՝ վոչնչացված է թե մեկը, և թե մյուսը: Այնտեղ, կապիտալիստական պետություններում, «առաջնակարգ» ազգությունների կողքին, արտոնյալ ազգությունների, «պետական» ազգությունների կողքին գոյություն ունեն «յկրկրորդ կարգի» ազգություններ, «վոչ պետական» ազգություններ, վոչ իրավահավասար ազգություններ, վորոնք, զրկված են այս կամ այն և՛ ամենից առաջ՝ պետական իրավունքներից: Ընդհակառակը, մեղանում՝ խՍՀՄ մեջ՝ վոչնչացված են ազգային անհավասարության, ազգային ճնշումի բոլոր ատրիբուտները: Մեղանում բոլոր ազգություններն իրավահավասար են և ինքնիշխան, վորովհետև վոչնչացված են առաջներում դերիշխող վերկիռոս ազգի ազգային ու պետական բոլոր արտոնությունները: Ի հարկի, խոսքը ազգությունների հավասարության ղեկ-

լարացիաների մասին չէ: Ազգերի հավասարության մասին ղեկարացիաներ շատ կան ամեն մի բուրժուական և սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության մեջ: Քանի՞ կողակ արժեն այդ ղեկարացիաները, յերբ նրանք չեն իրականանում կյանքի մեջ: Բանն այն է, վոր վոչնչացվին այն դասակարգերը, վորոնք հանդիսանում են ազգային հարստահարության հեղինակ, մարմնացնող և իրագործող: Այդպիսի դասակարգեր էին մեղանում կալվածատերերը և կապիտալիստները: Մենք տապալեցինք այդ դասակարգերը և զբանով էլ վոչնչացրինք ազգային հարստահարության հնարավորությունը: Հենց շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր մենք տապալեցինք այդ դասակարգերը, մեղանում իրապես հնարավոր դարձավ ազգային հավասարությունը: Հենց այդ և մեղանում կոչվում ազգերի ինքնորոշման, մինչև իսկ անջատման դադարի իրագործում: Վորովհետև մենք իրականացրինք ազգերի ինքնորոշումը, այդ պատճառով էլ մեզ աջովից վոչնչացնել խՍՀՄ տարրեր ազգությունների աշխատավոր մասսաների փոխադարձ անվստահությունը և հոժարակամ սկզբունքի հիման վրա՝ համախմբել ազգությունները դաշնակից մի պետության մեջ: Ներկայումս գոյություն ունեցող խՍՀՄ հետևանք է և արտահայտություն մեր ազգային քաղաքականության և Միության բոլոր ազգությունների մի դաշնակից պետության մեջ կամովին դաշնակցելու արտահայտություն՝ Միության բոլոր ազգությունների կողմից: Հազիվ թե կարիք լինի ապացուցելու, վոր ազգային հարցում այսպիսի մի քաղաքականություն չի կարող իրականանալ կապիտալիստական յերկրներում, վո-

լովհետեւ այնտեղ դեռ իշխանության զլուխ են կանգնած կապիտալիստները, վորոնք հանդիսանում են ազգային հարստահարության հեղինակներ և իրագործողներ: Զի կարելի, որինակ, չնչեւ այն փաստը, վոր խՍՀՄ ամենաբարձր որդանի — խորհուրդների Կենտգործկոմի զլուխ կանգնած և վոչ անպատճառ մի ուսն նախագահ, այլ վեց նախագահ, այն վեց դաշնակից պետությունների թվի համեմատ, վորոնք միացած են խՍՀՄ մեջ. այդ նախագահներից մեկը ուսն է՝ Կալինին, մեկը ուկրաինացի յե՝ Պետրովսկի, յերրորդը բելորուս է՝ Զերվյակով, չորրորդը ազրբեջանցի յե՝ Մուսաբեկով, հինգերորդը թուրքմեն է՝ Այաաևով և վեցերորդը ուզբեկ է՝ Ֆեյզուլլա խոջայև: Այս փաստը հանդիսանում և մեր ազգային քաղաքականության ամենափայլուն արտահայտություններից մեկը: Հարկ չկա տեսնու, վոր բուրժուական հանրապետություններից և վոչ մեկը, վորքան նա ծայրահեղ դեմոկրատական լիներ, այդ քայլը չեր անի: Մինչդեռ այդ քայլը մեզ համար հանդիսանում և ինքնին հասկանալի մի փաստ, վոր բլդլսում և ազգային հավասարության մեր քաղաքականությունից:

Ի ն ն և ր ո Ր զ հ ա ը ց. — Ամերիկյան բանվորական պարագլուխները արգարացնում են իրենց պայքարը կոմունիստների դեմ՝ յերկու հանգամանքով. 1) կոմունիստները քայքայում են բանվորական շարժումը իրենց ֆրակցիոն կովով միությունների ներսում, իրենց հարձակումներով պրոֆմիությունների վոչ բաղիկալ պաշտոնատար անձանց վրա. 2) ամերիկյան կոմունիստները կարգադրություններ ստանում են Մոսկվայից,

ուստի և չեն կարող լինել պրոֆմիութենական լավ գործիչներ, քանի վոր իրենց լոյալությունը դեպի ոտարերկրյա կազմակերպությունը գերակշռում և դեպի իրենց միությունն ունեցած լոյալության վերաբերմամբ: Ինչպես կարելի յե վերացնել այս դժվարությունը, վորպեսզի ամերիկյան կոմունիստները կարողանային միասին աշխատել ամերիկյան բանվորական շարժման մյուս բջիջների հետ:

Պ ա տ ա ս ի ս ն. — Յես կարծում եմ, վոր ամերիկյան բանվորական լիգերների փորձերը՝ արգարացնելու իրենց կովիլը կոմունիստների դեմ՝ վոչ մի քննադատության չեն դիմանում: Վոչ վոր դեռ չի ապացուցել և չի կարող ապացուցել, թե կոմունիստները քայքայում են բանվորական շարժումը: Բայց դրա վոխարեն բոլորովին ապացուցված պետք և համարել վոր կոմունիստները ամենահավատարիմ, ամենահանգուզն մարտիկներն են բանվորական շարժման գործում վոզ աշխարհում, ինչպես նաև Ամերիկայում: Միթե փաստ չե, վոր բանվորների գործադուլների և ցույցերի ժամանակ կոմունիստները գանվում են բանվոր դասակարգի առաջին շարքերում, ընդունելով կապիտալիստների առաջին հարվածները, մինչդեռ ռեֆորմիստ բանվորական լիգերները թաքնվում են կապիտալիստների յետը: Ինչպե՞ս կարող են կոմունիստները չքննադատել ռեֆորմիստ բանվորական լիգերների վախկոտությունը և ռեակցիոնությունը: Միթե պարզ չե, վոր այդպիսի քննադատությունը կարող և միայն աշխուժացնել և ամրապնդել բանվորական շարժումը: Ծճմարիտ և, նման քննադատությունը խորտակում և բանվորական ռեակցիոն լիգերների հեղինակությունը: Այս-

տեղ զարմանալու լինչ կա: Թող բանավորական ռեակցիոն լիզերները պատասխանեն հակաքննադատութեամբ, վոչ թե կոմմունիստներին դուրս շարտելով պրոֆմիտութուններէց: Յեա կարծում եմ, վոր Ամերիկայի բանվորական շարժումը, յեթե նա ուզում է հետագայում եւ ապրել ու զարգանալ, չի կարող յոլա դնալ առանց կարծիքների և հոսանքների պայքարի՝ պրոֆմիտութունների ներսում: Յեա կարծում եմ, վոր պրոֆմիտութունների ներսում կարծիքների և հոսանքների պայքարը, ռեակցիոն լիզերների քննադատութեանը և այլն ավելի և ավելի ծավալ կստանան, չնայած ռեֆորմիստ բանվորական լիզերներին ընդդիմութեան: Իսկ Ամերիկայի բանվոր դասակարգի համար բացարձակապէս անհրաժեշտ է կարծիքների նման պայքար, նման քննադատութեան, վորպէսզի նա կարողանա ընտրութեան կատարել զանազան հոսանքների միջև և վերջապէս ինքնորոշվի, վորպէս ինքնուրույն կազմակերպված ուժ՝ ամերիկյան հասարակութեան մեջ: Ամերիկյան ռեֆորմիստ լիզերների գանգատները կոմմունիստներէց՝ վկայում են միայն, վոր նրանք վստահ չեն իրենց իրավացիութեանը և զգում են, վոր իրենց դիրքն ամուր չէ: Հենց դրա համար եւ վախենում են քննադատութեանց, վորպէս ժանտախտից: Զարմանալին այն է, վոր ամերիկյան բանվորական լիզերները տարրական դեմոկրատիայի ավելի մեծական թշնամիներ են, քան թե շատերը բուրժուական Ամերիկայում:

Բոլորովին ճիշտ չէ այն պնդումը, թե ամերիկյան կոմմունիստները աշխատում են «Մոսկովայի կարգադրութեան ներսում»: Դուք չեք գտնի աշխարհում այնպիսի կոմմունիստներ, վորոնք համաձայնվեյին

դորձել դրա «կարգադրութեամբ» ընդդիմ իրենց համադմունքներին, հակառակ կացութեան պահանջներին: Իսկ յեթե նույնիսկ նման կոմմունիստներ գոյութեան ունենային վորեւ տեղ, կոպէկ անգամ չեյին արժի: Կոմմունիստները ամենահանգուզն և ամենաանվախ մարդիկն են: Նրանք կալում են ծով թշնամիների դեմ: Կոմմունիստների արժեքը այն է, վոր նրանք կարողանում են համառորեն պաշտպանել իրենց համոզմունքները: Ուստի տարրիկնակ է խոսել ամերիկյան կոմմունիստների մասին, վորպէս մարդկանց, վորոնք չունեն իրենց համոզմունքները և լոկ ընդունակ են դորձել դրա կարգադրութեամբ: Բանվորական լիզերների պնդման մեջ կա միայն մի բան՝ ճշմարիտ. այդ այն է, վոր ամերիկյան կոմմունիստները մտնում են կոմմունիստների միջազգային կազմակերպութեան մեջ և ժամանակ առ ժամանակ խորհրդակցում այդ կազմակերպութեան կենտրոնի հետ՝ այս կամ այն խնդրի վերաբերմամբ: Այստեղ լինչ վստա բան կա: Միթե ամերիկյան բանվորական լիզերները դեմ են միջազգային բանվորական կենտրոնի կազմակերպութեան: Ճիշտ է, նրանք չեն մտնում Ամստերդամի կազմի մեջ: Սակայն այնտեղ չեն մտնում վոչ թե նրա համար, վոր դեմ են միջազգային բանվորական կենտրոնի, այլ վորովհետեւ նրանք Ամստերդամը համարում են չափազանց ձախ կազմակերպութեան: (Ծիծաղ): Ինչո՞ւ կապիտալիստները կարող են կազմակերպվել միջազգային մասշտաբով, իսկ բանվոր դասակարգի մի մասը չպետք է ունենա իր միջազգային կազմակերպութեանը: Պարզ չէ, վոր Գրինը և նրա մյուս բարեկամները Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայից՝ բամբասում են ամերիկյան

կոմմունիստներին, ստրկորեն կրկնելով կապիտալիստ-
ների առասպելները «Մոսկվայի կարգադրություններին»
մասին: Կան մարդիկ, վորոնք կարծում են, թե Կոմմուն-
իստական Խնտերնացիոնալի անդամների բանն ու
գործը Մոսկվայում նստել ու բոլոր յերկրների համար
գիրեկտիվներ գրելն է: Յեվ քանի վոր Կոմիւնտերնի
կազմի մեջ մտնող յերկրները 60-ից ավելի յեն, կա-
րճիկ էք յերևակայել Կոմիւնտերնի անդամների զրու-
թյունը, վորոնք առանց քնելու, առանց ուտելու և
նստած՝ գիշեր-ցերեկ գրում են գերեկտիվներ այդ
յերկրների համար: (Ծիծաղ): Յեվ այս զվարճալի առաս-
պելով ամերիկյան բանվորական լիգերներն ուզում են
քողարկել իրենց սարսափը Կոմմունիստների առջև ու
ծածկել այն փաստը, վոր Կոմմունիստները Ամերիկայի
բանվոր դասակարգի ամենահանդուգն և ամենահավա-
տարիմ գործիչներն են:

Պատվիրակությունը հարցնում է, թե ի՞նչ յեկք
կա նման վիճակից: Յես կարծում եմ՝ մի յեկք կա մի-
այն—թույլատրել կարծիքների և հոսանքների պայ-
քարը Ամերիկայի պրոֆմիությունների ներսում, զեն
շարտել Կոմմունիստներին պրոֆմիություններից ար-
տաքսելու ռեակցիոն քաղաքականությունը և տալ
հնարավորություն բանվոր դասակարգին ազատ ընտ-
րություն կատարելու այդ հոսանքների միջև, վորով-
հասե Ամերիկայում նա զեռ չի կատարել իր հեղափոխու-
թյան հեղափոխությունը, այդտեղ բանվորները գեռ
հնարավորություն չեն ունեցել վերջնական ընտրու-
թյուն կատարելու պրոֆմիությունների դանազան հո-
սանքների միջև:

Տասերորդ հարց.—Ուզարկվում է ար-
դյոք ներկայումս զրամ Ամերիկա՝ Ամերիկայի
կոմկուսի կամ Կոմմունիստական «Դեյլի Ուորկեր»
թերթի սթանդարդական համար: Յեթե վոչ, ապա
վճրքան են մացնում ամերիկյան Կոմմունիստ-
ները, վորպես ամենամյա անդամակցական վճար
||| Խնտերնացիոնալի համար:

Պատասխան.—Յեթե խոսքը վերաբերում է Ա-
մերիկայի կոմկուսի և ||| Խնտերնացիոնալի փոխա-
րարերություններին, ապա յես պետք է ասեմ, վոր
Ամերիկայի կոմկուսը, վորպես Կոմմունիստական Խն-
տերնացիոնալի մի մասը, պետք է վճարի Կոմիւնտեր-
նին անդամակցական վճարներ ճիշտ այնպես, ինչ-
պես Կոմիւնտերնը, վորպես կենտրոն միջազգային կոմ-
մունիստական շարժման, պետք է յենթադրել, իր
ույժերի չափ աջակցում է Ամերիկայի կոմկուսին, յերբ
այդ գտնում է անհրաժեշտ: Յես կարծում եմ, սրա-
նում վոչինչ զարմանալի և տարորինակ բան չկա:
Յեթե խոսքը վերաբերում է Ամերիկայի կոմկուսի և
ՍԽՀՄ կոմկուսի փոխարարերություններին, ապա յես
պետք է հայտարարեմ, վոր չգիտեմ վոչ մի դեպք, յերբ
ամերիկյան կոմկուսի ներկայացուցիչները զիմած լի-
նեյին ոգնություն խնդրելու ՍԽՀՄ կոմկուսից: Դուք
այս բանը կարող էք տարորինակ համարել, սակայն
զա փաստ է, վորը խոսում է ամերիկյան Կոմմունիստ-
ների չափազանց մեծ փափկանկատության մասին:
Սակայն ի՞նչ կլինեի, յեթե Ամերիկայի կոմկուսը
ՍԽՀՄ կոմկուսի ոգնությանը զիմի: Յես կարծում
եմ, վոր ՍԽՀՄ կոմկուսը նրան իր ույժերի չափ ոգ-
նություն ցույց կտար: Հիրավի, ի՞նչ արժեք կունե-
նար այն կոմկուսը, վորը այն էլ իշխանության զրուե

և կանգնած, յեթե նա հրաժարվեր իր ուժերի չափ ոգնություն ցույց տալու մյուս յերկրի կոմկուսին, վորը գտնվում է կապիտալիզմի լծի տակ: Յեւ կասեյի, վոր այդպիսի մի կոմկուս մի գրոշի արժեք չէր ունենա: Դիցուք թե ամերիկյան բանվոր դասակարգը իշխանության գլուխ անցավ՝ տապալելով իր բուրժուազիային: Դիցուք թե Ամերիկայի բանվոր դասակարգին, վորը հաղթանակով է դուրս յեկել կապիտալիզմի գեմ վարած ծանր կալում, գլմեր մի այլ յերկրի բանվոր դասակարգը՝ նյութական ոգնության համար: Կարճը եր արդյոք Ամերիկայի բանվոր բասակարգը մերժել այդ ոգնությունը: Յեւ կարծում եմ, վոր նա անարգանքի սյունին կգամվեր, յեթե նա տատանվեր ոգնություն ցույց տալու:

Տասնմեկերորդ հարց. — Մենք գիտենք, վոր մի քանի լավ կոմունիստներ այնքան էլ համաձայն չեն կոմկուսի պահանջների հետ, վոր բոլոր նոր անդամները անաստվածներ լինեն, վորովհետեւ ներկայումս յետադիմական հոգեւորականությունը ճնշված է: Կարճը եր արդյոք կոմկուսը ապագայում չեզոք լինել կրոնի վերաբերմամբ, վորը ամբողջովին պաշտպաներ գիտությունը իր ամբողջությամբ և հակառակ չկանգնեի կոմունիզմին: Կարճը ելիք դուք ապագայում թույլ տալ կուսակցության անդամներին կրոնական համոզմունքներ ունենալու, յեթե վերջիններս հակառակ չեն կուսակցական լոյալությանը:

Պատասխան. — Այս հարցում մի քանի անձընտռություններ կան: Նախ, յես չգիտեմ այնպիսի «լավ կոմունիստներին», վորոնց մասին խոսում է այստեղ

պատվիրակությունը: Հազիվ թե այդպիսի կոմունիստներ գոյություն ունենան բնության մեջ: Յերկրորդ, յես պետք է հայտարարեմ, վոր, խոսելով ձեռնադրեն, մեզ մոտ, կուսակցության մեջ անդամներ ընդունելու այդպիսի պայմաններ չկան, վորոնք պահանջեյին թեկնածուից կամ կուսակցության անդամից պարտադիր անաստվածություն: Կուսակցության մեջ ընդունվելու մեր պայմաններն են՝ ընդունել կուսակցության ծրագիրն ու կանոնադրությունը, անպայման յենթարկվել կուսակցության և նրա մարմիններին վորոշումներին, անդամակցական վճարները, կուսակցության կազմակերպություններից մեկի մեջ մտնելը:

Պատվիրակն էր ից մեկը. — Շատ հաճախ յես կարդում եմ, թե կուսակցությունից հեռացնում են նրա համար, վոր հալատում են ասածուն:

Ստալին. — Յես կարող եմ կրկնել արդեն ասածներս կուսակցության մեջ ընդունելու պայմանների մասին: Այլ պայմաններ մեզ մոտ գոյություն չունեն: Արդյոք սա նշանակում է, թե կուսակցությունը չեզոք է կրոնի վերաբերմամբ: Վնչ, չի նշանակում: Մենք պրոպագանդ ենք մղում և պիտի մղենք կրոնական նախապաշարմունքների դեմ: Յերկրի որեւորությունն այնպես է, վոր յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի հալատալ՝ ինչ կրոնի ուզում է: Սա յուրաքանչյուրի խզի գործն է: Հենց դրա համար էլ մենք բաժանեցինք յեկեղեցին պետությունից: Ասկայն անցկացնելով յեկեղեցու բաժանումը պետությունից և հայտարարելով կրոնի ազատություն, մենք միաժամանակ յուրաքանչյուր քաղաքացու վերապահեցինք իրավունք

կուլել՝ համոզելու, պրոպագանդայի և ագիտացիայի միջոցով այս կամ այն կրոնի դեմ, ամեն տեսակ կրոնի դեմ: Կուսակցությունը չի կարող չեզոք լինել կրոնի վերաբերմամբ: Նա հակակրոնական պրոպագանդա է մղում բոլոր և ամեն տեսակ կրոնական նախապաշարմունքների դեմ, վերոլհետե նա պաշտպանում և գիտությունը, իսկ կրոնական նախապաշարմունքները գնում են ընդդեմ գիտություն, վերոլհետե ամեն մի կրոն գիտությունը հակադիր մի բան և: Այնպիսի դեպքեր, ինչպիսին յեղով Ամերիկայում, վերտեղ վերջերս գաղապարացիներն դարձրին իստանբուլ, մեզ մոտ լինել չեն կարող, վերոլհետե կուսակցությունը գիտությունն ամեն կերպ պաշտպանելու քաղաքականություն և վարում: Կուսակցությունը չի կարող չեզոք լինել կրոնական նախապաշարմունքների նկատմամբ: Նա պրոպագանդա պիտի մղի այդ նախապաշարմունքների դեմ, վերոլհետե դա՝ յետագիւմական հոգեւորականության ազդեցությունը խափանելու ամենալավ միջոցներից մեկն և, այն հոգեւորականություն, վերը պաշտպանում և շահագործող դասակարգերին և քարոզում և հնազանդվել այդ դասակարգերին: Կուսակցությունը չի կարող չեզոք լինել կրոնական այդ նախապաշարմունքները կրողներին՝ յետագիւմական հոգեւորականության վերաբերմամբ, վերը թուեւորում և աշխատավոր զանգվածների գիտակցությունը: Ծնշել ենք մենք արդյոք յետագիւմական հոգեւորականությունը: Այո, ճշել ենք: Դժբախտությունը միայն նրանումն և, վեր նա տակավին ամբողջությունը լուծարքի չի յենթարկվել: Հակակրոնական պրոպագանդան հանդիսանում և այն միջոցը, վերը պետք և

մինչև վախճան հասցնի յեղատիմական հոգեւորականություն լուծարքի գործը: Լինում են դեպքեր, յերը կուսակցությունն անդամներից մեկն ու մեկը յերբեմն խանդարում և հակակրոնական պրոպագանդի լուրջ վարչացմանը: Յեթե կուսակցությունից այդպիսի անդամներին հեռացնում են, շատ լավ են անում, վերոլհետե այդպիսի «կոմմունիստները» տեղ չունեն մեր կուսակցություն մեջ:

Տ ա ս ն ե ր կ ու յ ե ր ո ր դ հ ա ր ց . — Կարճ և ք որդյոք համառոտ կերպով ընդլթագրել ապագայի այն հասարակությունը, վեր փորձում և ստեղծել կոմմունիզմը:

Պ ա տ ա ս ի ա ն . — Կոմմունիստական հասարակություն ընդհանուր ընդլթագրելը ավել են Մարքսը, Ենգելսը և Լենինն իրենց աշխատությունների մեջ: Յեթե հակիրճ ձևով վերոշելու լինենք կոմմունիստական հասարակության կազմը, կասեմ, վեր սա լինելու յե մի այնպիսի հասարակություն, վերտեղ ա) չի կարող գոյություն ունենալ արտադրության գործիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականություն, այլ կլինի հասարակական, կոլլեկտիվ սեփականություն. բ) վերտեղ չեն լինի գասակարգեր և պետական իշխանություն, այլ կլինեն ինդուստրիայի ու գյուղատնտեսություն աշխատավորներ՝ անտեսապես կառավարվող, վերպետ աշխատավորների ազատ ասոցիացիա. գ) վերտեղ հակասություններ չեն լինի քաղաքի ու գյուղի, ինդուստրիայի ու գյուղատնտեսություն միջև. դ) վերտեղ միևրքները կրաշխվեն ֆրանսիական հին կոմմունիստների սկզբունքի համեմատ — «յուրաքանչյուրից ըստ

ընդունակութիւնները, յուրաքանչյուսին ըստ պահանջ-
ների»։ յե) վորակող գիտութիւնը և արվեստը կզը-
նովեն աշխարհի պայմաններում, վորոնք միանգամայն
բավարար են նրանց լիովին ծաղկման համար. դ) վոր-
ակող մի կտոր հացի հոգսից և «աշխարհի հոգրներին»
հարմարվելու անհրաժեշտութիւնից ազատ անհատը
կզառնա իրապես ազատ և աշխ, և աշխ: Պարզ է, վոր
մենք տակաւին հեռու յենք աշխարհի հասարակու-
թիւնից:

Ինչ վերաբերում է միջազգային պայմաններին,
վորոնք անհրաժեշտ են կոմունիստական հասարակու-
թեան լիակատար հաղթանակի համար, կասեմ, վոր նրանք
կզատաւորվեն և կաճեն կապիտալիստական յերկրնե-
րում բանվոր դասակարգի հեղափոխական բռնկումնե-
րի ու հեղափոխական ճգնաժամերի զարգացման համե-
մատ: Չի կարելի գործը պատկերացնել աշխատ, թե իբր
մի յերկրի կամ մի քանի յերկրների բանվոր դասակարգը
կերթա զեպի սոցիալիզմը և զեռ ել ամէլին, զեպի կոմ-
ունիզմը, իսկ մյուս յերկրների կապիտալիստներն
այդ բանին կվերաբերվեն անտարբերութեամբ և ձեռ-
ները ծալած կնստեն: Ավելի ես չի կարելի յերեւակայել,
թե կապիտալիստական յերկրների բանվոր դասակարգը
կհամաձայնի լինել պարապ հանդիսատես սոցիալիզմի
հաղթական զարգացմանը այս կամ այն յերկրում: Իրա-
պես կապիտալիստները կանեն իրենցից կախած ամեն
բան, վորպեսզի խեղդեն աշխարհի յերկրները: Իրա-
պես, այս կամ այն յերկրում զեպի սոցիալիզմը, մա-
նավանդ զեպի կոմունիզմը տանող ամեն մի լուրջ
քայլ անխուսափելիորեն տեղի կունենա կապիտալիս-
տական յերկրների բանվոր դասակարգի անդիմադրելի

արեւասրտութեան զուգընթաց, վորը ձգտելու յե այդ
յերկրներում ձեռք բերել զիկտատուրա և հիմնել սոցիա-
լիզմ: Այսպիսով միջազգային հեղափոխութեան հետա-
զա զարգացման ընթացքում կառաջանա — կկազմվի՝ հա-
մաշխարհային մասշտաբով՝ յերկու կենտրոն. սոցիա-
լիստական կենտրոն, վոր զեպի ինքը կքաշի սոցիա-
լիզմին հակամետ յերկրները, և կապիտալիստական
կենտրոն, վոր զեպի ինքը կքաշի կապիտալիզմին հա-
կամետ յերկրները: Համաշխարհային տնտեսութեանը
տեղ զառնալու համար՝ այդ յերկու կենտրոնների միաձ-
պայքարը կվճռի կապիտալիզմի և կոմունիզմի բախ-
տըն ամբողջ աշխարհում, վորովհետեւ համաշխարհային
կապիտալիզմի վերջնական պարտութիւնը հանդիսա-
նում է սոցիալիզմի հաղթանակը համաշխարհային տըն-
տեսութեան ասպարիզում:

II.

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՅԵՎ

ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐԸ

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՅԵՎ

ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Ս ա ա լ ի ն . — Յեթի պատվիրակությունը շատ հույսած չե, յես կխնդրեյի ինձ թույլ տալ իմ հերթին նրան մի քանի հարցեր տալ: (Պատվիրակությունը արտահայտում է իր համաձայնությունը):

Ա. Բ. Զ ի ն հ ա ռ ց . — Ինչպիսիք է բացատրվում Ս. Բ. Զ ի ն հ ա ռ ց ի բանվորների պրոֆմիությունների մեջ կազմակերպվելու փոքր տոկոսը:

Կարծեմ այնտեղ մոտ 17 միլիոն ինդուստրիալ բանվորություն կա: (Պատվիրակները տեղեկացնում են, թե 18—19 միլիոն արդյունադուրժական բանվորներ կան): Կազմակերպված են, կարծեմ, մոտ 3 միլիոն: (Պատվիրակները տեղեկացնում են, թե Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի մեջ կան մոտ 3 միլիոն կազմակերպված բանվորներ, իսկ բացի դրանից, այլ միությունների մեջ կա կես միլիոն կազմակերպված բանվոր, ուրեմն ընդամենը կա յերեք ու կես միլիոն կազմակերպված բանվոր): Յես անձամբ գտնում եմ, վոր այդ շատ փոքր տոկոս է: Մեզ մոտ, ՆՍՄՄ մեջ,

պրոֆմիություններում կազմակերպված և յերկրի բոլոր պրովետարներին 90 տոկոսը: Յեւ կուգեյի հարցնել պատ- վիրակությանը, թե նա համարում և արդյոք դրական աշխատանք, վոր պրոֆմիությունների մեջ համեմատա- բար բանվորների քիչ տոկոսն և կազմակերպված: Այ- դյոք պատվիրակությունը չի կարծում, վոր այդ փաստը ցույց և տալիս ամերիկյան պրովետարիատի թուլու- թյունը, նրա մարտական միջոցների թուլությունը՝ կապիտալիստների դեմ անտեսական բնագավառում պայքարելիս:

Բ ր օ ֆ ի.— Պրոֆմիությունների փոքրամիակ լի- նելը պետք և բացատրել վոչ թե պրոֆմիութենական կազմակերպությունների մեջ գոյություն ունեցող անաջող տաքտիկայով, այլ յերկրի ընդհանուր անտե- սական պայմաններով, վորոնք չեն թեկադրում բան- վորական ամբողջ մասսային՝ զիմելու կազմակերպու- թյան, և շնորհիվ այդ անտեսական բարենպաստ պայ- մանների՝ սղում են բանվոր դասակարգի՝ կապիտա- լիստների դեմ պայքարելու անհրաժեշտությունը: Ի հարկե այս պայմանները կփոխվեն, և այդ պայման- ների փոփոխման զուգընթաց պրոֆմիությունները կաճեն, և վողջ պրոֆշարժումը կընթանա այլ ուղիով:

Դ ու գ լ ա ս.— Յեւ համաձայն եմ նախորդ հո- տորի տված բացատրությունների հետ: Դրան կավե- րացնեմ, վոր նախ նկատի պետք և ունենալ աշխո- մենաբ, վոր վերջերս Միացյալ Պետություններում աշ- խատավարձը իրենց՝ կապիտալիստների կողմից՝ շատ և ավելացված: Աշխատավարձի բարձրացման այս պրո- ցեսսը աչքի ընկավ 1917 թ., 1919 թ. և ավելի ուշ: Յեթե համեմատենք այժմ գոյություն ունեցող իրա-

կան աշխատավարձը 1911 թ. գոյություն ունեցող աշ- խատավարձի հետ, կտեսնենք, վոր վերջինս զգալի չա- փով բարձր և: Պրոֆշարժումը իր զարգացման պրո- ցեսսի սկզբում կազմված էր և այժմ էլ կազմվում և ըստ ցեխի, ըստ պրոֆեսսիայի, և պրոֆմիություններն ստեղծվում են գլխավորապես վորակյալ բանվորների կողմից: Միությունների գլուխ ելին կանգնած վորոշ պարագլուխներ, վորոնք ներկայացնում ելին սահմա- նափակ կազմակերպություն և ձեռք ելին բերում իրենց անդամների համար լավ պայմաններ: Նրանք չունեյին զրգիչ պատճառներ՝ ընդլայնելու պրոֆմիութ- յունների շրջանակները՝ անվորակյալ բանվորներին պրոֆմիությունների մեջ կազմակերպելու նպատակով: Բացի այդ, ամերիկյան պրոֆշարժումը ստիպված և հաշվի առնել չափազանց լավ կազմակերպված կա- պիտալիզմը, վորն իր տրամադրության տակ ունի բոլոր միջոցները, վորպեսզի հակադե բոլոր բանվորնե- րին պրոֆմիությունների մեջ կազմակերպվելուն: Յեթե, որինակ, տրեստիֆիկացիայի յենթարկված մի արտա- գրություն իր ձեռնարկություններից մեկում հանդի- պում և պրոֆմիության ուժեղ զիմադրության, նա նույնիսկ աշխատի միջոցի յե զիմում, ինչպես այդ ձեռ- նարկության փակումը և աշխատանքի փոխանցումը իր մի այլ ձեռնարկության մեջ: Այդպիսով խորտակվում և պրոֆմիության ընդգիմությունը: Ամերիկյան կա- պիտալիզմը ինքնաբերաբար ավելացնում և բանվոր- ների աշխատավարձը, բայց անտեսական վոչ մի իշ- խանություն չի տալիս և հնարավորություն չի տա՝ պայքարելու հոգուտ բանվորի կյանքի անտեսական բարվոքման: Մյուս շատ կարևոր հանգամանքը Ամե-

րիկայում այն և, վոր կապիտալիստներն իրար դեմ եղ
գրգռում տարրեր ազգության պատկանող բանվոր-
ներին: Մեծ մասամբ անվորակ բանվորները Յեվրո-
պայից գաղթած բանվորներն են, կամ վերջերս նեպր
բանվորները: Այս պառակտումն ըստ ազգությունների
առաջ ե գալիս նույնպես վորակյալ և անվորակ աշխա-
տանքի տեսակետից:

Կապիտալիստները սխտեմատիկ կերպով հակա-
մարտություն են ցանում տարրեր ազգության բան-
վորների մեջ անկախ նրանց աշխատանքի վորակավո-
րումից: Վերջին 10 տարվա ընթացքում ամերիկյան
կապիտալիզմը վարում և ավելի կրթական քաղաքա-
կանություն այն տեսակետից, վոր ստեղծում և իր
պրոֆեսսիոնալ, այսպես կոչված կոմպանիական միու-
թյունները: Նա բանվորներին գրավում և դեպի իր
ձեռնարկության աշխատանքը, շահագրգռում և բան-
վորներին այդ ձեռնարկության հասույթներով և
այլն: Ամերիկյան կապիտալիզմը տենդենց ունի հորի-
զոնական բաժանումը փոխարինել ուղղահայաց բա-
ժանումով, այսինքն, բաժան-բաժան անել բանվոր դա-
սակարգը՝ գրավելով և շահագրգռելով նրան դեպի կա-
պիտալիզմի շահերը:

Կ ո յ լ.— Յես հարցին մոտենում եմ վոչ թեորիայի,
այլ պրաքտիկայի տեսակետից: Ճշմարիտ և, բանվոր-
ներին լավագույն և կազմակերպել լավ ժամանակնե-
րում, բայց բանն այն և, վոր Աշխատանքի ամերիկյան
ֆեդերացիայի վիճակագրությունը ցույց և տալիս, վոր
Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիան աստիճանաբար
կորցնում և անվորակ բանվորներին և իր կազմի մեջ
ավելացնում վորակյալ բանվորներին թիվը: Այգպիսով

Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիան ուզում և լի-
նել և աստիճանաբար դառնում և մի կազմակերպու-
թյուն, վորն իր կազմի մեջ ունի գլխավորապես վո-
րակյալ բանվորներ: Ամերիկյան պրոֆեսսիոնալ շար-
ժումը գրեթե չի ընդգրկում անվորակ բանվորներին:
Արդյունագործության խոշոր ճյուղեր չեն մտնում
պրոֆմիությունների մեջ: Արդյունագործության այդ
խոշոր ճյուղերից միայն ածուխի և յերկաթուղային
արդյունագործության բանվորներն են վորոշ չափով
կազմակերպված, մինչդեռ ածուխի արդյունաբերու-
թյան մեջ աշխատում են 65 տոկոս անկազմակերպ
բանվորներ: Նման արդյունագործական ճյուղերի բան-
վորները, ինչպես պողպատի, ռետինի և ավտոմոբիլի,
բոլորովին չեն կազմակերպված պրոֆմիության մեջ:
Կան մի շարք պրոֆեսսիոնալ կազմակերպություններ՝
Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայից դուրս, վո-
րոնք աշխատում են կազմակերպել անվորակ և քիչ վո-
րակված բանվորներին: Ինչ վերաբերում և Աշխատանքի
ամերիկյան ֆեդերացիայի պարագլուխների դիրքին,
որինակ նրանցից մեկը՝ մետաղագործների պրոֆմիու-
թյան նախագահը բոլորովին անկեղծ կերպով հայտա-
բարեց, թե չի ուզում իր միության մեջ գրավել անվո-
րակ բանվորներին: Պրոֆմիությունների պարագլուխ-
ների գրությունն այն և, վոր ստեղծվել և պարա-
գլուխների կատա, վորը կազմված և մի քանի տաս-
նյակ անձերից, վորոնք ստանում են խոշոր ռոճիկ-
ներ՝ մինչև 10 և ավելի հազար դոլար տարեկան.
ստեղծվել և մի կատա, ուր թափանցելը չափազանց
դժվար և:

Դ ու ն ն.— Ստալինի տված հարցը զրված և անար-

զար, վորովհետեւ յեթե նրա յերկրում բանվորները 90 տոկոսը կազմակերպված և պրոֆմիսթ յունենեւում, պիտի նկատուի ունենալ, վոր աշտակը իշխանութ յունը պատկանում և բանվոր դասակարգին, մինչդեռ կապիտալիստական յերկրներում բանվոր դասակարգը հանդիսանում և հարստահարված գասակարգ, և բուրժուազիան ամեն միջոց ձեռք և առնում, փորպեսզի հնարավորութ յուն չտա բանվորներին կազմակերպվելու պրոֆմիսթ յունները մեջ: Բացի այդ, այնտեղ գոյութ յուն ունեն սեակցիոն պրոֆմիսթ յուններ՝ սեակցիոն զեկավարներով: Ամերիկայում գոյութ յուն ունեցող պայմաններում գծվար և բանվորները զլիսում նստեցնել պրոֆեսսիոնալ միսթ յունները դադարաւ ինքնին: Դա յե պատճառ հանդիսանում այն հանգամանքի, վոր Ամերիկայում այնքան քիչ են տարածված պրոֆմիսթ յունները:

Ստալին.— Համաձայն և արդյոք վերջին ճառախոսը նախընթաց ճառախոսի հետ, վոր Ամերիկայի բանվորական շարժման վորոշ լիդերներ իրենք են աշխատում սահմանափակել պրոֆեսսիոնալ շարժումը:

Դունն.— Համաձայն եմ:

Ստալին.— Յեա չեյի կամենա վոչ վոքի վիրաւորած լինել: Յեա միայն ուզում էյի պարզել ինձ համար դորձերի գրութ յան տարբերութ յունն Ամերիկայում և ՍՍՀՄ մեջ: Յեթե յեա վորեւ մեկին վիրավորեցի, ներողութ յուն եմ խնդրում: (Պատվիրակները մեջ ծիծաղ):

Դունն.— Յեա բնավ վիրավորված չեմ:

Ստալին.— Արդյոք Ամերիկայում գոյութ յուն ունի՞ բանվորների պետական ապահովագրութ յուն:

Պատվիրակները մեկը.— Ամերիկայում չկա բանվորների պետական ապահովագրութ յան սխառտ:

Կոյլ.— Ամերիկյան նահանգներից մեծ մասում գոյութ յուն ունի կոմպենսացիա՝ գծրախտութ յան զեպքերում, ըստ այդմ, կոմպենսացիան վճարվում և կորցրած աշխատունակութ յան 30 տոկոսի չափով:

Ստալին.— Ամերիկայում գոյութ յուն ունի՞ գործադրութ յան ապահովագրութ յուն:

Պատվիրակները մեկը.— Վնչ: Այն ֆոնդը, վոր կազմվում և աշխատագրութ յունն ապահովագրելու համար, կարող և բավարարութ յուն տալ բոլոր նահանգների գործազուրկներից միայն 80 — 100 հազար մարդու:

Կոյլ.— Ապահովագրութ յունը (վոչ պետական) գոյութ յուն ունի ինդուստրիալ գծրախտ զեպքերի համար, այսինքն այն զեպքերի, վոր տեղի յեն ունենում արտադրական աշխատանքների միջոցին: Սակայն հիվանդութ յան և ծերութ յան հետանքով առաջացած հաշմութ յունը վոչ մի կերպ չի ապահովագրվում: Ապահովագրական ֆոնդը կազմվում և բանվորների կատարած մուծումներից:

Դա նշանակում է՝ ապահովագրութ յան ֆոնդի այդ ամբողջ գումարը մտցնում են իրենք բանվորները, վորովհետեւ յեթե բանվորներն իրենք չստեղծեյին այդ ֆոնդը, նրանք կստանային բարձր հավելում, իսկ վորովհետեւ այդ ֆոնդը համաձայնեցրած և լինում բանվորների ու գործատերերի միջև, բանվորներն ըստանում են պակաս հավելում, և հենց այդ ել կազմում և ֆոնդի ամբողջ գումարը: Գործատերերը փաստորեն մտցնում են ֆոնդի մի չնչին մասը՝ մոտ 10 տոկոսը:

Ս տ ա լ ի ն . — Յեա կարծում եմ, . վոր ընկերներէ համար հետաքրքիր կլինի, յեթե յեա հաղորդեմ նրանց, վոր մեզ մօտ ԽՅՄ մեջ բանվորների ապահովագրութեան համար պետութեան կողմից տրվում է տարեկան 800 միլ. բուրլուց ավելի: Ավելորդ չի լինի տակ, վոր արդունագործութեան բոլոր ճյուղերում բանվորները՝ բացի սովորական դրամական աշխատավարձից՝ ստանում են նաև իրենց աշխատավարձի մօտ մի յերրորդի համար՝ ապահովագրութեան, կենցաղի բարելավման, կուլտուրական և այլ կարիքների համար:

Յ ե ռ կ ը ռ զ հ ա ռ ց . — Խնչով բացատրել հատուկ մասսայական բանվորական կուսակցութեան բացակայութիւնը Հյուսիս-Ամերիկայի Միացյալ Պետութեաններում:

Ամերիկայում բուրժուազիան ունի յերկու ամբողջ կուսակցութիւն—հանրապետական և դեմոկրատական, իսկ Ամերիկայի բանվորները չունեն իրենց մասսայական կուսակցութիւնը: Արդոք ընկերները չեն ընդունում, վոր իրենց մասսայական կուսակցութեան բացակայութիւնը, թեկուզ այնպիսին, ինչպիսին Անգլիայում և (Լեյբուր Պարտի), թուլանցում է բանվոր դասակարգի ուժը՝ իր քաղաքական կուսում կապիտալիստների դեմ: Այնուհետև, ինչպէս Ամերիկայի բանվորական շարժման պարագլուխները՝ Գրինն ու մյուսները՝ վճռականորեն դեմ են արտահայտվում բանվորական կուսակցութիւն ստեղծելու Ամերիկայում:

Բ ը ռ Փ ի . — Այո, յեղի և պարագլուխների այդպիսի վերոշում, թե կարիք չկա այդպիսի կուսակցու-

թիւն ստեղծելու: Սակայն կա մի փոքրամասնութիւն, վորը ընդունում է, թե այդպիսի կուսակցութեան ստեղծումը անհրաժեշտ է: Այժմ Ամերիկայում որչեղալով պայմաններն այնպես են, վոր, ինչպես արդեն մատնանշվեց, արհեստակցական շարժումը Միաց. Պետութեաններում թույլ է, իսկ արհեստակց. շարժման թուլութիւնը բացատրվում է, իր հերթին, նրանով, վոր բանվոր դասակարգը առայժմ պահանջ չի գրում կազմակերպվելու և կռիւլու կապիտալիստների դեմ, շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր կապիտալիստներն իրենք են բարձրացնում բանվորների աշխատավարձը և ապահովում նրանց գոհացուցիչ առտեսական գրութիւնը:

Ս տ ա լ ի ն . — Չե՞ վոր ապահով են գլխավորապես վորակյալ բանվորները: Այստեղ կա հակասութիւն: Մի կողմից դուրս է գալիս, վոր կազմակերպվածութեան անհրաժեշտութիւն չկա, վորովհետև բանվորներն ապահովված են, մյուս կողմից ասում են, թե արհեստակցական միութեանների մեջ կազմակերպված են հենց ավելի ապահովվածները, այսինքն վորակյալ բանվորները, իսկ յերրորդ կողմից, դուրս է գալիս, վոր արհեստակցական միութեանների մեջ չեն կազմակերպված հենց ամենաքիչ ապահովվածները, այսինքն թույլ վորակյալները, վորոնք ամենից ավելի կազմակերպվելու կարիք ունեն: Սա յեա վոչ մի կերպ հակառակ չեմ կարողանում:

Բ ը ռ Փ ի . — Այո, այստեղ կա հակասութիւն, սակայն հակասական է նաև ամերիկյան իրականութիւնը քաղաքական և առտեսական տեսակետներից:

Բ ը ե բ ն ե ը . — Թեև վոչ վորակյալ բանվորները

կազմակերպված չեն միություններում, նրանք ձայնի քաղաքական իրավունք ունեն։ Այսպիսով, յեթե պատահում են զժողովրդյան մոմենտներ, այն ժամանակ վոչ-վորակյալ բանվորները այդ մոմենտներն արտահայտում են, ոգովելով իրենց ձայնի քաղաքական իրավունքից։ Մյուս կողմից, բանվորները, վորնք գտնվում են պրոֆմիություններում, յեթե նրանք հանդիպում են առանձնապես ծանր ժամանակների, ոգովում են վոչ թե միությունից, այլ իրենց ձայնի քաղաքական իրավունքից։ Այդպիսով պրոֆեսիոնալ կազմակերպման պակասը լրացվում է ձայնի քաղաքական իրավունքով։

Ի դ ր ա յ ե լ ա. — Հիմնական զժխարություններից մեկը հանդիսանում է հենց Միացյալ Պետությունների ընտրական սխառնը։ Այնտեղ նախագահի ընտրությունների ժամանակ չի ընտրվում այն մարդը, վորն ըստանում է ամբողջ յերկրի ձայների մեծամասնությունը և կամ վորեւե ղասակարգի ձայների մեծամասնությունը։ Այնտեղ ամեն մի նահանգում գոյություն ունեն ընտրական կոլլեգիաներ, և ամեն մի նահանգ ունի ձայների վորոշ քանակություն, վորը մասնակցում է նախագահի ընտրություններին։ Վորպեսզի նախագահը ընտրվի, անհրաժեշտ է, վոր նա հավաքի ձայների 51 տոկոսը։ Յեթե յերեք-չորս կուսակցություն լինեն, այն ժամանակ իրերի այնպիսի դրություն կստեղծվի, վոր վոչ վոք չի ընտրվի, և ընտրությունները կտեղափոխվեն կոնգրեսը։ Ահա հենց այս ել հանդիսանում է վորպես պատճառաբանությունը յերրորդ կուսակցությունը ստեղծելու դեմ։ Յերրորդ կուսակցություն ստեղծելու հակառակորդները պատճա-

ռաբանում են այսպես. յերրորդ թեկնածու մի առաջադրեք այն պատճառով, վոր դրանով դուք բաժանբաժան կանեք ազատական կուսակցության ձայների թիվը և հնարավորություն չեք տա՝ ազատական կուսակցությանը՝ ընտրելու իր թեկնածուին։

Ս ա ա լ ի ն. — Այնուամենայնիվ սենատոր Լաֆոլետտը ժամանակին ստեղծեց յերրորդ բուրժուական կուսակցությունը։ Դուրս է գալիս, վոր յերրորդ կուսակցությունը չի կարող բաժանբաժան անել ձայները, յեթե նա հանգիստանում է բուրժուական կուսակցություն, սակայն կարող է բաժանբաժան անել ձայները, յեթե նա բանվորական կուսակցություն լինի։

Դ ե վ ի ա. — Նախկին հետտորի կողմից մասնանշված փաստը յես հիմնական փաստ չեմ համարում։ Իմ կարծիքով հիմնական փաստը հանդիսանում է հետեյալը։ Վորպես որինակ, յես վերցնում եմ իմ քաղաքը, վորտեղ ապրում եմ յես. ընտրությունների կամպայնիայի ժամանակ յերեւան է գալիս այսինչ կուսակցության ներկայացուցիչը և արհեստակցական կազմակերպության նախագահին տալիս է վորեւե պատասխանատու պաշտոն, վորը կապ ունի ընտրական կամպայնիայի հետ. հանձնում է արհեստակցական կազմակերպության նախագահին վորոշ միջոցներ, վորոնք հոգուտ նրա յեն գնում, վորից հետո նա վորոշ պրեստիժ է ձեռք բերում շնորհիվ այն պաշտոնի, վորն ստանում է։ Ստեղծվում է իրերի այնպիսի դրություն, վոր հենց իրենք արհեստակցական շարժման պարագլուխները կամ մեկ կամ մյուս բուրժուական կուսակցության կողմնակիցներն են լինում։ Այդ պատճառով ել բնական է, վոր յերր խոսակցություններ են ծագում յերրորդ՝

բանավորական կուսակցություն ստեղծելու մասին, արհեստակցական շարժման այդ պարագլուխները վռչինչ չեն ուզում նախաձեռնել այդպիսի մի կուսակցություն ստեղծելու համար: Ընդ մմին նրանք ակնարկում են, վոր յեթև ստեղծվի յերրորդ կուսակցություն, ապա պառակտում կառաջանա արհեստակցական միություններ մեջ:

Դ ու գ լ ա ու. — Այն, վոր արհեստակցական միութ-
 թյունները մեզ կազմակերպված են միմիայն վորակյալ
 բանվորները, գլխավորապես բացատրվում և նրանով,
 վոր արհեստակցական միությունների մեջ կազմակերպ-
 ված լինելու համար պետք և վորոշ ֆոնդ ունենալ, ու-
 նենալ վորոշ ապահովություն, վորովհետև անդամակ-
 ցական վճարները շատ մեծ են, վոչ-վորակյալ բան-
 վորները հնարավորություն չունեն բարձր անդամակ-
 ցական վճար մտցնելու: Բացի զրանից, վոչ-վորակյալ
 բանվորները մշտական սպառնալիքի տակ են գտնվում,
 վեր յեթե նրանք վորձեն կազմակերպվել, գործատերը
 նրանց կհեռացնի աշխատանքից: Վոչ-վորակյալ բան-
 վորները կազմակերպվել կարող են միմիային վորակ-
 յալ բանվորների գործոն աջակցության ղեպքում:
 Մեծ մասամբ նրանք այդ աջակցությունը չեն ըստա-
 նում: Ահա հենց այս հանգամանքն էլ հանգիստանում
 և հիմնական խոչընդոտներից մեկը արհեստակցա-
 կան միություններում վոչ-վորակյալ բանվորների
 կազմակերպության համար: Բանվորական մասսա-
 ների կողմից իրենց իրավունքների հիմնական պաշտ-
 պանությունը գնում և այդ իրավունքների քա-
 դարական պաշտպանության գծով: Սրա վրա չե՛լ
 չես հիմնում եմ վոչ-վորակյալ բանվորների կազ-

մակերպության բացակայության գլխավոր պատճառը: Յեռս գտնուեմ եմ, վոր պրոֆմիտությունները և քաղաքական բնագավառներում անվորակյալ բանվորները անկազմակերպության հիմնական մոմենտը տնտեսական բազան և կազմում: յես պետք և ցույց տամ ամերիկյան ընտրողական սխտեմի այն առանձնաշատկությունը՝ ուղղակի ընտրությունները ժամանակ, յերբ ամեն վոք կարող և գնալ ընտրողական ժողով և հայտարարել իրեն գեմովրատ կամ հանրապետական ու մասնակցել քվեարկությանը: Յես համոզված եմ, վոր Հոմպերսը չեր կարող պահել բանվորներին վոչ քաղաքական ծրագրի ազդեցության տակ, յեթե նա չունենար ուղղակի քվեարկության վերաբերմամբ այդ արգումենտը: Նա միշտ ասում էր բանվորներին, վոր յեթե նրանք ուզում են քաղաքականորեն գործել, կարող են գնալ գոյություն ունեցող յերկու կուսակցությունների մոտ և խլել այնանեղ այս կամ այն պաշտոնը ու ձեռք բերել իրենց համար հեղինակություն: Այդ արգումենտի ոգնությամբ Հոմպերսին հաջողվում էր հեռու պահել բանվորներին կազմակերպվելու գաղափարից և բանվորական կուսակցություն ստեղծելուց:

Յերբորդը հարց. — Ինչո՞վ բացատրելի լոք Սիւզի ահալու հարցում մշխատանքի մտերկյան Ֆեդերացիայի պարագլուխները հանդիսանում են աղելի յետադիմապան, քան շատերը բուրժուական երկր:

Ինչո՞վ բացատրել, Վոր այնպիսի բուրժուաներ, վորպի-
սիք են Բորան և ուրիշները, արտահայտվում են հոգուս-

ՍԽՀՄ ճանաչելու, իսկ Ամերիկայի բանվորական շարժման լիդերները՝ Համպերտից սկսած մինչև Գրինը՝ ամենահետադիմական պրոպագանդն են արել և շարունակում են անել առաջին բանվորական հանրապետութիւնը ճանաչելու դեմ, ՍԽՀՄ ճանաչելու դեմ: Ինչո՞վ բացատրել, վոր նույնիսկ այնպիսի մի հետադիմական, վորպիսին եր ամերիկյան նախկին պրելյուկենա Վուդրո Վիլսոնը, հնարավոր եր գտնում «վողջունել» Խորհրդային Ռուսաստանը, իսկ Գրինը և Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի մյուս լիդերներն ուզում են լինել ավելի յետադիմական, քան կապիտալիստները: Ահա Վուդրո Վիլսոնի վողջունի բնագիրը՝ ուղարկված 1918 թ. մարտին Ռուսաստանի Խորհուրդների Համագումարի անունով՝ գերմանական կայսրի զորքերի խորհրդային Լենինգրադի վրա կատարած հարձակման օրերին.

«Ոգտվելով Խորհուրդների Համագումարից, յիս կուզեյի մեր Միացյալ Պետութիւնների ժողովուրդների անունից արտահայտել ուս ժողովրդին իմ անկեղծ համակրանքը, հատկապես այժմ, յերբ Գերմանիոն շարժել և իր զինված ուժերը դեպի ձեր յերկրի խորքը՝ ազատագրութեան պայքարը խանգարելու, նրա նվաճումները վոնչաացնելու և գերմանական միտումներն ու ուս ժողովրդի ազատագրումն իրականացնելու համար: Թեև Միացյալ Պետութիւնների կառավարութիւնն այժմ ցավոք սրտի չի կարող ցույց տալ Ռուսաստանին այն անմիջական պորժնական պաշտպանութիւնը, վոր նա ուզում եր ցույց տալ, յիս կուզեյի հավաստիացնել ուս ժողովրդին ներկա համագումարի միջոցով, վոր Միացյալ Պետութիւնների կառավարու-

թիւնը կողտագործե ըոլոր հնարավորութիւնները՝ ապահովելու Ռուսաստանին նորից լիակատար սուվերենիտետ և լիակատար անկախութիւն իր ներքին գործերում և նրա՝ Յիվրոպայի ու ժամանակակից մարդկութեան կյանքում ունեցած մեծ դերի լիակատար վերականգնումն: Միացյալ Պետութիւնների ժողովուրդը ի սրտե համակրում և ուս ժողովրդի ձգտումները՝ ընդմիշտ ազատվելու միապետութիւնից և սեփական ուժերով տնորինելու իր բախտը»: (Տես «Պրավդա» № 50, 1918 թ. մարտ 16):

Կարելի՞ յե արդյոք նորմալ համարել, վոր Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի լիդերներն ուզում են լինել ավելի յետադիմական, քան յետագեմ Վիլսոնը:

Բ Ր Ո Փ Ի.— Յիս չեմ կարող ճիշտ բացատրել պատճառները, ըայց գտնում եմ, վոր հենց այնպես, ինչպես Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիան չի մտնում Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի մեջ, նույն պատճառներով ել Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի լիդերները կանգնած են Խորհրդային Ռուսաստանը չը ճանաչելու տեսակետի վրա: Տարբերութիւնը ամերիկյան բանվորների յուրահատուկ փիլիսոփայութեան և ամերիկյան ու յիվրոպական բանվորների միջև գոյութիւն ունեցող տնտեսական տարբերութեան մեջ է:

Ս տ ա լ ի ն.— Բայց Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի լիդերները չեն առարկում, վորքան ինձ հայտնի յե, Իտալիայի և Լեհաստանի ճանաչման դեմ, ուր իշխում են ֆաշիստները:

Բ Ր Ո Փ Ի.— Յույց տալով, վորպես նմուշ, Իտալիան և Լեհաստանը, ուր գոյութիւն ունեն ֆաշիստական կառավարութիւններ, զուք հենց զբաղով բա-

ցատրում եք ՍԽՀՄ Ամերիկայի կողմից չճանաչելու պատճառը: Այդ վոչ բարյացակամ վերաբերմունքը դեպի ՍԽՀՄ բացատրվում է այն անախորժություննե-
րով, Վորոնք գոյություն ունեն ամերիկյան պրոֆ-
շարժման լիդերներին և իրենց սեփական կոմմունիստ-
ներին միջև:

վորի մեջ նրանք խոշոր գումար են մացրել, և վորը ղեկավարում են: Պետք է նշել, վոր այդ հետադիմական աստղիացիալում Աշխատանքի ամերիկյան ֆեդերացիայի փոխնախագահ Մատյուս Վոլլը հանդիսանում է նույնպես փոխնախագահ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0184000

25 Լ.

807

1

0

